

**EINDWERK
VOORTGEZETTE ACADEMISCHE OPLEIDING
JOURNALISTIEK**

GLOBE-WALL-IZATION

Een tocht langs de scheidingsmuren van de 21e eeuw

Annelien De Greef

in samenwerking met Evita Neefs

Academiejaar 2006-2007

L'homme est aveugle, sourd, fragile comme un mur

C. Baudelaire

Gracias, **Bedankt**, Ευχαριστώ, Thanks, Teşekkürler...

Tijdens het schrijven van dit werk heb ik verschillende, veelal inwendige, muren gesloopt. Zoveel mensen hebben, zonder het misschien zelf te beseffen, daartoe bijgedragen. In de eerste plaats gaat mijn oprechte dank naar Luc Van Doorslaer en Michaël Opgenhaffen. Hoe vaak heb ik hun deur niet platgelopen, vol twijfels, vol vragen. Ze slaagden er keer op keer in mij vol goede moed terug naar huis te laten keren, een hele verdienste. Mijn journalistieke meter, Evita Neefs, verdient een pluim voor de nuttige tips en de tijd die ze in haar drukke agenda voor mij vrijmaakte. Ik ben haar ontzettend dankbaar voor de publicatie die ze mogelijk maakte. Voor dit werk trok ik naar Cyprus. De hartelijkheid waarmee ik daar door zoveel mensen ontvangen werd, was hartverwarmend. Twee mensen in bijzonder hebben een enorme indruk op mij nagelaten. Maria Hadjipavlou, een sterke vrouw met een groot hart en George Vassiliou, een staatsman met een scherpe blik. De vele waardevolle, soms virtuele, ontmoetingen hier in België maar ook over de grenzen heen in Mexico, de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Ecuador en Saoedi-Arabië kleurden meer dan eens mijn dag. De wereld werd vaak een echte ‘global village’ voor mij en de interculturele ontmoetingen deden me de enorme rijkdom van dergelijke contacten nog maar eens beseffen. Mijn allergrootste dank gaat uit naar mijn ouders. Nee, niet alleen voor de financiële steun, maar wel voor de morele schouderklopjes, en vooral voor hun eindeloos geduld. Ik draag dit werk op aan mijn allerliefste mama. Ze weet wel waarom ... Ten slotte, maar niet in het minst, wil ik Sander bedanken voor alles wat hij al die jaren voor mij gedaan heeft. Hij droeg moedig alle lasten en zorgen die ik op zijn schouders legde en wist almaar weer met veel humor en liefde op de somberste dagen de zon te laten schijnen in mijn hart. Bedankt!

Zes jaar was ik, amper een kleuter, toen de Muur in Berlijn tegen de grond ging. De beelden zinderden op het televisiescherm. Van een Koude Oorlog had ik toen nog nooit gehoord, ik kende alleen de warmte van een gezin. De reacties van mijn ouders op die vreemde beelden zogen me naar het scherm. Dit moest belangrijk zijn. Ik zie mezelf nog zitten, ik vlijde me neer op het tapijt, zo dicht mogelijk bij die gekke, gillende mensen. Op een vreemde manier begreep ik toen al dat die uitgelaten menigte geschiedenis aan het schrijven was. De jaren hebben mijn vroegste herinneringen langzaam uitgewist, maar het beeld van de gebeurtenissen in '89 blijft in mijn geheugen gegrift. De Muur werd eigenlijk niet neergehaald door bulldozers of machines. Mensen haalden hem neer. De mens houdt niet van muren. Toch blijft hij ze bouwen. De val van de Muur luidde een nieuw tijdperk in. Er was hoop op een nieuwe wereld. Een betere, mooiere wereld. De laatste jaren groeien de spanningen tussen bevolkingsgroepen overal op aarde. Het lijkt alsof de digitale revolutie ons niet dichter bij elkaar heeft gebracht. Vol wantrouwen herrijzen vandaag, ja zelfs op het moment dat u dit leest, nieuwe hekken en muren. De scheidingsmuren van de 21e eeuw nemen verschillende gedaantes aan. Prikkelraadgordijnen, aluminium hekken, stenen muren ... Het is een verontrustende trend waar iedere wereldburger zich over zou moeten bezinnen. Zonder al te veel te willen moraliseren, heb ik in dit werk geprobeerd om een paar muren te slopen, juist door ze in kaart te brengen. We hoeven trouwens niet over de grenzen te kijken, ook in ons eigen, vertrouwde Vlaanderen groeien hekken uit de grond. *Gated communities* heten ze met een term *made in the USA*. Ik heb met schandalig veel plezier gewerkt aan een onderwerp dat eigenlijk niet altijd tot evenveel vreugde stemt. Eén ding heb ik geleerd na al die weken vechten tegen muren: 'goede muren leiden niet altijd tot goede burenen'.

Inhoud

Wetenschappelijke inleiding

De paradox van de globalisering: naar een lokalisering van het nieuwsaanbod?

0. Inleiding	8
1. Conceptueel kader	9
1.1 Nieuwsselectie.....	9
1.1.1 Nieuws.....	9
1.1.2 Gatekeeping.....	10
1.1.3 Nieuwswaardecriteria.....	12
1.2 Globalisering, lokalisering en commercialisering.....	18
1.2.1 De paradox van globalisering.....	18
1.2.2 De commercialisering van het medialandschap.....	20
2. Het Vlaamse dagbladlandschap	22
2.1 Methodologie.....	22
2.2 Resultaten.....	23
3. Conclusie	26
4. Bibliografie	27

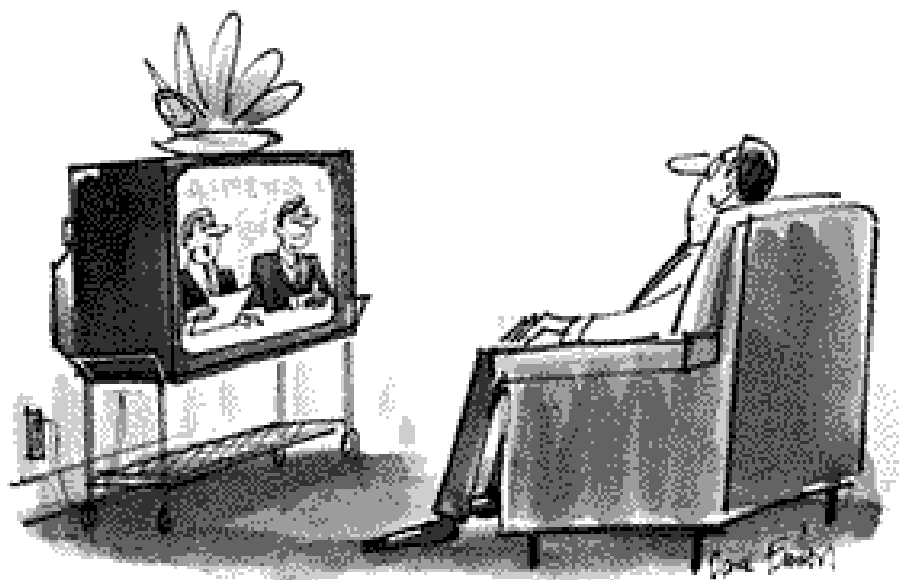
Journalistiek werkstuk

De scheidingsmuren van de 21e eeuw

Overzicht artikels	30
DOSSIER MUREN EN GLOBALISERING	31
Nieuwe scheidingsmuren tarten globalisering.....	32
Radiografie van een gewonde wereld.....	34
Verenigde Staten zetten wereld een hek.....	37
‘De muur is een slag in ons gezicht’.....	40
‘Sentimentale’ muren staan vrede in de weg.....	43
DOSSIER CYPRUS	45
‘De scheidingslijn zit in ons hoofd’.....	46
De scheve schaats van de Europese Unie.....	48
De Cypriotische kwestie in een notendop.....	52
‘Hereniging wordt praktisch onmogelijk’.....	53
Leven in de dead zone.....	55
DOSSIER GATED COMMUNITIES	56
De gevangnissen van de upper class.....	57
Omheind wonen verleidt ook ons land.....	62
Bibliografie	64

Wetenschappelijke inleiding

**De paradox van de globalisering:
naar een lokalisering van het
nieuwsaanbod?**

“Owing to cutbacks in our news department, here is Rod Ingram to guess at what happened today in a number of places around the globe”¹

¹ Alle cartoons in dit werk zijn terug te vinden op www.cartoonbank.com.

“After three thousand years of explosion, by means of fragmentary and mechanical technologies, the Western world is imploding. During the mechanical ages we had extended our bodies in space. Today, after more than a century of electric technology, we have extended our central nervous system itself in a global embrace, abolishing both space and time as far as our planet is concerned... As electrically contracted, the globe is no more than a village.”

Uit: *Understanding Media* van Marshall McLuhan

0. Inleiding

Globalisering is, op een eenvoudige manier uitgelegd, een proces dat grenzen doet vervagen. We leven vandaag in een globaliserende wereld. Daardoor ziet de aarde er heel anders uit dan pakweg dertig jaar geleden. Het dorp van vroeger begint steeds meer op een ‘global village’ te lijken. Politieke beslissingen worden lang niet meer alleen op nationaal niveau genomen. In de Verenigde Naties of voor wat ons land betreft vooral in de Europese Unie worden beslissingen genomen die verstrekkende gevolgen hebben voor ons dagelijks leven. Daarom is het belangrijk dat de burger, die zonder het te beseffen meer dan ooit een ‘global citizen’ is geworden, goed geïnformeerd wordt over wat er overal ter wereld gebeurt en beslist wordt.

Nieuwsmedia staan voor de moeilijke opdracht al die informatie op een duidelijke en correcte manier bij de burger te brengen. Toch zien we vandaag dat globalisering tegengegaan wordt door een trend van lokalisering. Het regionale nieuws in kranten en op tv boomt aanzienlijk. Media worden tegenwoordig meegezogen in een commerciële logica waar andere wetten en normen gelden. De concurrentiestrijd wordt heviger. Op welke manier gebeurt nieuwsselectie in de geschreven en audiovisuele pers? Welke rol speelt de zogenoemde ‘gatekeeping’ hierin? Wordt er nog voldoende aandacht geschonken aan buitenlands nieuws in onze kranten? Op deze en andere vragen probeer ik een antwoord te geven in deze wetenschappelijke inleiding.

Het thema sluit ook mooi aan bij het journalistieke werkstuk, dat de verschillende scheidingsmuren van de 21^e eeuw in kaart brengt. Het is vooral een synthese van bestaand werk en een eerste, bescheiden aanzet naar verder wetenschappelijk onderzoek naar de thematische verschuivingen in de geschreven pers, een thema dat tot vandaag onderbelicht blijft in wetenschappelijk onderzoek.

In een eerste punt ga ik na wat nieuws is en hoe het wordt geselecteerd (1.1). Begrippen als ‘gatekeeping’ en ‘nieuwswaardecriteria’ zullen gekaderd en verduidelijkt worden. Daarna onderzoek ik in de wetenschappelijke literatuur hoe globalisering de media beïnvloedt. De tegengestelde trends van globalisering en lokalisering (1.2.1) en de toenemende commercialisering (1.2.2) zullen achtereenvolgens behandeld worden. Na het conceptuele kader zet ik de eerste stap naar een analyse van de internationale berichtgeving in de Vlaamse kranten (2.), waarna ik tracht enkele voorlopige conclusies te trekken (3.).

1. Conceptueel kader

1.1 Nieuwsselectie

1.1.1 Nieuws

Wat is nieuws? Van Dale geeft ons de volgende definitie:

nieuws (het-; g.mv.)

- 0.1 bericht(en) over iets dat nog onbekend was → tijding
- 0.2 berichten over actuele zaken van algemeen belang, die via de media verspreid worden → journaal
- 0.3 pas aangeschafte, niet gebruikte kleren of gebruiksvoorwerpen
- 0.4 het totnogtoe onbekende, het ongewone

Voor ons is de betekenis van ‘journaal’ van belang. Toch is een eenduidige definitie van nieuws geen eenvoudig gegeven in de wetenschap. Er werden in het verleden al verschillende discussies over gevoerd. Een andere definitie komt van Bekius (2003: 11). Volgens hem is nieuws “een boodschap waarvan de ontvanger denkt: dat wist ik nog niet; goed dat ik het nu wél weet”. Discussies rond definities zijn minder relevant in dit werk. Ik wil vooral nagaan wat een feit nu juist nieuwswaardig maakt. Het onderzoek daarnaar heeft tot verschillende criteria geleid. Vooraleer ik die criteria bespreek, wil ik het echter eerst nog hebben over het proces van nieuwsselectie, waarin ‘gatekeeping’ een belangrijk concept is.

1.1.2 Gatekeeping

In het debat over nieuwsselectie is ‘gatekeeping’ een belangrijke en vaak terugkerende term. McQuail (2000: 276) omschrijft het begrip als volgt:

The term gatekeeping has been widely used as a metaphor to describe the process by which selections are made in media work, especially decisions whether or not to admit a particular news report to pass through the ‘gates’ of a news medium into the news channels.

Een gatekeeper is dus een persoon (of een organisatie) die beslist of een bepaald feit door de ‘gates’ raakt en zo in de nieuwskanalen of ‘news flows’ terechtkomt. De gatekeepers filteren bepaalde informatie uit de grote massa gegevens die tot bij hen komt en bestempelen het zo als ‘nieuws’. Het model werd bedacht door Lewin en verder uitgewerkt door White. White (1999: 66) maakt duidelijk dat een nieuwsverhaal, van bij zijn ontstaan tot bij zijn publicatie, voortdurend van de ene gatekeeper naar de andere versluisd wordt. Gatekeepers zijn dus niet alleen reporters of hoofdredacteurs, maar ook bronnen, ooggetuigen, correspondenten, eindredacteurs ... White geeft aan dat er voortdurend een proces plaatsvindt van selecteren en uitsluiten.

In zijn beschrijving van het concept geeft McQuail (2000: 277) ook enkele zwakheden van de theorie weer. Zo zou ze op verschillende vlakken te simplistisch zijn en heeft ze de neiging om het maken van beslissingen te individualiseren. Die zwakheden zijn echter voornamelijk te situeren bij de oorspronkelijke gatekeepingstudies. Die focusten vooral op de items die de nieuwsselectie niet halen en op de oorzaken daarvan². Later werd het theoretische kader uitgebreid. Zo werd er een onderscheid gemaakt tussen gatekeepers die zich aan de grens van het nieuwsproces bevinden en gatekeepers die binnen een organisatie opereren³. Gatekeepers aan de inputgrens van de nieuwsketting (vb. persagentschappen) zijn verantwoordelijk voor de initiële input van boodschappen. Vervolgens kunnen interne gatekeepers (vb. redacteurs) een verdere selectie van de ontvangen informatie doorvoeren, of de boodschappen aanpassen of herformuleren. Ten slotte zorgen gatekeepers aan de outputgrens (vb. eindredacteurs) voor de laatste aanpassing en de uiteindelijke transmissie naar het publiek.

² zie McQuail (2000: 277)

³ “boundary role gatekeepers” en “internal gatekeepers”, zie Shoemaker (1999: 73)

Shoemaker (1999: 75) werkte daarnaast ook de verschillende niveaus uit waarop gatekeeping plaatsvindt. Allereerst is er het niveau van het individu. De manier waarop de individuele gatekeeper nieuws al dan niet selecteert of aanpast, wordt beïnvloed door persoonlijke voorkeuren en waarden⁴. Hij wordt hierin wel beperkt door bepaalde routines die eigen zijn aan de organisatie waarbinnen hij werkt, het tweede niveau van gatekeeping. Elke organisatie heeft haar eigen kenmerken en prioriteiten die een invloed hebben op de manier waarop nieuws geselecteerd wordt. Op een derde niveau ten slotte wordt gatekeeping beïnvloed door de ideologie en de cultuur van het sociale systeem waarin de organisatie is ingebed. De twee laatste niveaus kunnen ondergebracht worden bij wat McQuail (2000: 277) systematische invloeden noemt. Ze zijn minder subjectief dan de factoren die meespelen op individueel niveau.

Niet iedereen is het erover eens dat gatekeeping gepaard kan gaan met subjectieve invloeden. Zo plaatst Berman (1987: 54) het gatekeepingmodel tegenover dat van de “advocate journalist”. In dat laatste model wordt de journalist beschouwd als iemand die interpreteert en beoordeelt, terwijl gatekeeping eerder geassocieerd zou worden met een objectief vermogen om nieuws van andere informatie te onderscheiden.

Vele wetenschappers hebben het gatekeepingmodel op casestudies toegepast. In het domein van buitenlands nieuws hebben verschillende studies telexdiensten als een van de meest belangrijke gatekeepers geïdentificeerd⁵. Wat het internationale nieuws betreft kunnen we ook de studie van Chang en Lee (1992) aanhalen. Zij onderzochten de centrale rol van redacteurs van kranten in nieuwsflows. De manier waarop redacteurs elke dag nieuws selecteren hangt af van hun perceptie van verschillende nieuwsfactoren. Hun percepties van internationale gebeurtenissen zorgen ervoor dat ze informatie op een bepaalde manier organiseren. Chang en Lee concluderen uit hun studie dat die percepties zowel bepaald worden door individuele eigenschappen van de redacteurs (zoals opleiding of politieke ideologie) als door organisatorische verplichtingen op de redactie⁶. Ze bevestigen in die zin dus de verschillende niveaus van gatekeeping van Shoemaker.

⁴ Shoemaker (1999: 76) identificeert acht invloeden voor ‘intra-individuele gatekeeping’: *organizational socialization; second-guessing process; values, attitudes, ethics; decision-making strategies; models of thinking; role conceptions; cognitive heuristics; type of job.*

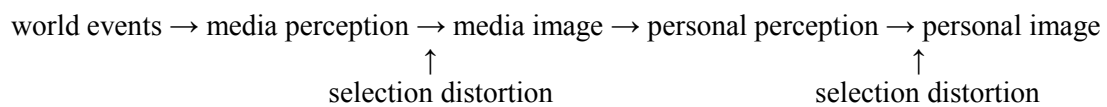
⁵ Voor een uitgebreid overzicht, zie Wu (1998).

⁶ zie Chang en Lee (1992: 561) en Wu (1998: 497)

De selectiecriteria die gatekeepers ertoe brengen om bepaalde items tot nieuws te maken werden door verschillende auteurs verklaard met het concept ‘nieuws waarde’.

1.1.3 Nieuws waardecriteria

Er bestaan verschillende theorieën rond de vraag welke criteria nieuws waarde en selectie bepalen. De basistheorie werd uitgetekend door Galtung en Ruge. In hun artikel *The structure of foreign news* (1965: 65) geven ze de zogenoemde “chain of news communication” als volgt weer:

Galtung en Ruge concentreren zich in hun onderzoek⁷ op het eerste deel van de ketting. Ze zijn met andere woorden geïnteresseerd in het proces waarbij gebeurtenissen omgezet worden in nieuws⁸. Om tot algemene principes te komen maken ze abstractie van de persoon van de journalist en beschouwen ze het nieuwsmedium als een ondeelbare en onpersoonlijke entiteit.

Uit hun empirische studie leiden de onderzoekers twaalf criteria af die gebeurtenissen nieuws waarde geven. In de eerste plaats identificeren ze acht cultuurvrije criteria:

- *frequency*: de nieuws waarde van een bepaalde gebeurtenis voor een medium stijgt als de tijdsperiode van die gebeurtenis verenigbaar is met de periodiciteit van het medium;
- *threshold*: een gebeurtenis moet een zekere drempel van intensiteit halen om weerhouden te worden, het is de zwaarste brand die gecoverd wordt, de meest gewelddadige moord ... ;
- *unambiguity*: hoe duidelijker de interpretatie van een gebeurtenis, hoe meer nieuws waarde ze heeft;
- *meaningfulness*: de gebeurtenis moet relevant en ‘(cultureel) nabij’ zijn voor het publiek;
- *consonance*: een gebeurtenis die gelijkenissen vertoont met de bestaande ideeën van het publiek heeft meer nieuws waarde;
- *unexpectedness*: nieuws is onverwacht en/of zeldzaam;
- *continuity*: van zodra een gebeurtenis nieuws is geworden, zal ze dat voor lange tijd blijven;

⁷ Galtung en Ruge gaan na hoe drie internationale crises weergegeven worden in vier verschillende Noorse kranten.

⁸ De onderzoekers onderkennen ook het belang van het einde van de ketting, maar behandelen het niet in het geciteerde artikel.

- *composition*: bepaalde gebeurtenissen zullen mee opgenomen worden als nieuws om evenwicht te brengen in het geheel van nieuwsitems.⁹

Deze criteria zijn cultuurvrij omdat ze niet variëren in de verschillende culturen in de wereld. Galtung en Ruge onderstrepen echter dat er ook cultuurgebonden criteria bestaan. Zo zijn in het Westen de volgende criteria van belang:

- *reference to elite nations*: gebeurtenissen in zogeheten ‘elitelanden’ hebben meer nieuwswaarde¹⁰;
- *reference to elite people*: berichten over bekende personen (zoals BV’s of leden van het koningshuis) hebben meer nieuwswaarde;
- *reference to persons*: een gebeurtenis heeft meer nieuwswaarde als ze gemakkelijk toe te schrijven is aan een geïdentificeerde persoon of groep;
- *reference to something negative*: negatieve gebeurtenissen krijgen meer aandacht dan positieve.¹¹

Galtung en Ruge concluderen uit hun analyse dat drie hypothesen werkzaam zijn op de bovenvernoemde criteria:

- *additivity hypothesis*: hoe meer criteria van toepassing zijn op een item, hoe meer nieuwswaarde het heeft;
- *exclusion hypothesis*: gebeurtenissen die aan weinig of geen criteria voldoen, halen het nieuws niet;
- *complementarity hypothesis*: als een gebeurtenis laag scoort op een bepaald criterium, moet het hoger scoren op een ander criterium om toch nog het nieuws te halen.¹²

Een andere theorie over nieuwswaarde en selectie vinden we terug bij Van Dijk. Nieuwswaarde hangt volgens Van Dijk (1988: 120-121) af van economische, sociale en ideologische factoren. In de economische sfeer speelt onder andere het beschikbare budget van het medium mee. Sociale aspecten hebben eerder te maken met organisatorische kenmerken zoals deadlines, routines en beschikbaarheid van bronnen. Ten slotte zijn ook ideologische criteria van belang, wat er bijvoorbeeld voor zorgt dat dominante actoren (de

⁹ zie Galtung en Ruge (1965: 66-67)

¹⁰ Dat zou verklaren waarom er in onze media veel aandacht is voor Europese landen en de Verenigde Staten, en het Zuiden meer afwezig is in het nieuws.

¹¹ zie Galtung en Ruge (1965: 68-69)

¹² zie Galtung en Ruge (1965: 71-72)

‘elite’) meer in het nieuws komen. Meer specifiek onderscheidt Van Dijk zeven criteria die bepalen wat het nieuws haalt:

- *novelty*: nieuws moet nieuw zijn;
- *recency*: nieuws moet recent zijn;
- *presupposition*: nieuws moet compatibel zijn met kennis en modellen die al aanwezig zijn bij het publiek;
- *consonance*: zelfde criterium als bij Galtung en Ruge, het gaat volgens Van Dijk om een specifieke vorm van *presupposition*;
- *relevance*: nieuws moet relevant zijn voor het publiek;
- *deviance and negativity*: negatieve en afwijkende gebeurtenissen hebben meer kans om het nieuws te halen;
- *proximity*: een nieuwswaardige gebeurtenis moet dichtbij gebeurd zijn.¹³

De criteria van Van Dijk zijn allemaal terug te brengen tot die van Galtung en Ruge. Andere modellen voegen eigen categorieën toe. Zo gebruikt Bell (1991) het structurele model van Galtung en Ruge als springplank voor zijn analyse. Hij bevestigt grotendeels hun criteria en voegt er zelf nog een aantal toe. Een eerste groep criteria heeft volgens Bell betrekking op de actoren en de gebeurtenissen van het nieuws:

- *negativity*: zelfde categorie als bij Galtung en Ruge;
- *recency*: komt grotendeels overeen met *frequency* van Galtung en Ruge;
- *proximity*: iets wat dichtbij gebeurt, heeft meer relevantie (dit criterium houdt verband met *meaningfulness* van Galtung en Ruge);
- *consonance*;
- *unambiguity*;
- *unexpectedness*;
- *superlativeness*: komt overeen met *threshold* van Galtung en Ruge;
- *relevance*: houdt verband met *meaningfulness* van Galtung en Ruge;
- *personalization*: zelfde categorie als bij Galtung en Ruge;
- *eliteness*: komt overeen met *reference to elite nations* en *reference to elite people* van Galtung en Ruge;
- *quality of attribution*: als de gebeurtenis aan een autoriteit gelinkt kan worden heeft ze meer nieuwswaarde;

¹³ zie Van Dijk (1988: 121-122)

- *facticity*: feitelijke gegevens zoals jaartallen en plaatsnamen zorgen voor meer nieuwswaarde.¹⁴

Daarnaast onderscheidt Bell een aantal criteria die geen betrekking hebben op de inhoud van de gebeurtenissen, maar eerder op het nieuwsproces zelf:

- *continuity*;

- *competition*: een primeur heeft meer nieuwswaarde dan een item dat ook door andere media gecoverd wordt;

- *co-option*: als een gebeurtenis gelinkt kan worden aan een ander belangrijk nieuwsitem, heeft het meer nieuwswaarde;

- *composition*;

- *predictability*: een gebeurtenis die op voorhand bekend is bij journalisten (vb. een persconferentie) heeft meer kans om gecoverd te worden;

- *prefabrication*: ready-made tekst zal gemakkelijker overgenomen worden.¹⁵

Het is niet mijn bedoeling een volledig overzicht te geven van alle modellen. Ik wil me enkel beperken tot het geven van enkele voorbeelden om de overeenkomsten en verschillende accenten bloot te leggen. Als laatste wil ik het COCABABABOO-model van Bekius (2003: 11) aanhalen. De criteria die dat bepalen, zijn gemakkelijk te onthouden met een ritmische afkorting:

- *conflict*: situaties waarin conflicten of oorlogen voorkomen, wekken meer belangstelling op;

- *omvang*;

- *competitie*: competitieve gebeurtenissen trekken altijd meer aandacht, zoals wedstrijden of verkiezingen¹⁶;

- *actualiteit*;

- *belang voor de lezer*;

- *afwijking*;

- *bekendheid*: items over bekende personen hebben meer nieuwswaarde;

- *afstand*: wat dichtbij gebeurt, heeft meer nieuwswaarde;

- *betrokkenheid*: nieuws moet emotioneel dichtbij zijn;

- *ontwikkeling*: eens een item nieuws geworden is, wordt het opgevolgd;

¹⁴ zie Bell (1991: 156-158)

¹⁵ zie Bell (1991: 158-159)

¹⁶ Er wordt dus niet hetzelfde mee bedoeld als de categorie *competition* van Bell.

- ontspanning: wat amusement biedt, zal gemakkelijker gecoverd worden.¹⁷

Hoe meer van die criteria toepasbaar zijn op een gebeurtenis, des te meer nieuwswaarde heeft ze. Ook in dit geval zijn de meeste criteria terug te brengen op die van Galtung en Ruge (zie Tabel 1). Toch zijn er enkele die nog niet werden vermeld, zoals conflict, competitie of ontspanning. Over het algemeen kunnen we zeggen dat het COCABABABOO-model meer aandacht besteedt aan inhoudelijke aspecten van de nieuwsfeiten en aan de functies die ze vervullen tegenover het publiek (vb. ontspanning).

In Tabel 1 geef ik een schematische voorstelling van de nieuwswaardecriteria van de geciteerde auteurs. Gezien de autoriteit van het model van Galtung en Ruge mag het niet verbazen dat de latere modellen in grote mate gelijkaardig zijn, hoewel ze soms andere accenten leggen. De meest uitgebreide lijst vinden we bij Bell. Hij herneemt alle categorieën van Galtung en Ruge en vult ze aan met enkele criteria die het belang aangeven van het nieuwsproces. Bekius is dan weer vernieuwend door eveneens aandacht te besteden aan de functies die het nieuws vervult bij het publiek. Dat kunnen we linken aan een commerciële logica, wat in een volgend punt behandeld zal worden.

¹⁷ zie Bekius (2003: 11-13)

Tabel 1: Overzicht van nieuwswaardecriteria

Galtung en Ruge	Van Dijk	Bell	Bekius
frequency	novelty	recency	actualiteit
	recency		
threshold		superlativeness	omvang
unambiguity		unambiguity	
meaningfulness	proximity	proximity	afstand
	relevance	relevance	belang voor de lezer betrokkenheid
consonance	presupposition	consonance	
	consonance		
unexpectedness	(deviance)	unexpectedness	afwijking
continuity		continuity	ontwikkeling
composition		composition	
reference to elite nations		eliteness	bekendheid
reference to elite people			
reference to persons		personalization	
reference to something negative	deviance and negativity	negativity	
		quality of attribution	
		facticity	
		competition	
		co-option	
		predictability	
		prefabrication	
			conflict
			competitie
			ontspanning

McQuail maakte dezelfde oefening, maar dan op veel grotere schaal. Hij komt tot de conclusie dat er acht factoren zijn die nieuwselectie bepalen: *power and fame of individuals involved in events, personal contacts of reporters, location of events, location of power, predictability and routine, proximity to the audience of people and events in the news, recency and timeliness of events* en *timing in relation to the news cycle* (McQuail, 2000: 278-284). Al deze criteria komen in meer of mindere mate aan bod in ons overzicht. Als enige nieuw element merken we op dat ook de persoonlijke contacten van journalisten bepalend kunnen zijn in nieuwselectie.

Zoals vele van de bovenvermelde auteurs hun criteria gebruikt hebben in casestudies, kan ook het buitenlandse nieuws dat in onze kranten verschijnt aan de nieuwswaardecriteria getoetst

worden. De meer objectieve criteria kunnen makkelijk nagegaan worden. (Vb. de aanslagen van 11 september voldeden aan de criteria ‘omvang’, ‘unexpectedness’, e.a.) Alle nieuwsberichten kunnen volgens de bovenvermelde tabel geanalyseerd worden. Om de meer subjectieve nieuwsselectie van journalisten en redacties in ons land na te gaan is meer diepgaande analyse nodig.

1.2 Globalisering, lokalisering en commercialisering

Het valt niet te ontkennen dat de technologische ontwikkelingen van de laatste jaren ons media-aanbod danig hebben uitgebreid. Of je nu in Antwerpen of in Zwevezele woont, je kan met een simpele muisklik ongestoord Braziliaanse radio beluisteren of Indiase kranten downloaden. Sinds de digitale revolutie lijkt de aardbol aan onze voeten te liggen. Globalisering heeft de wereld in onze huiskamer binnengebracht. Toch manifesteert zich ook een omgekeerde tendens. Vlamingen die op reis gaan of die in het buitenland verblijven, kunnen overal ter wereld naar Studio Brussel luisteren of hun favoriete tv-programma's blijven volgen. Globalisering is geen eenzijdige evolutie, zeker niet wat de nieuwsmedia betreft.

1.2.1 De paradox van globalisering

Sinds het begin van de jaren '90 wordt er in alle domeinen van de wetenschap over globalisering gesproken. De ontwikkelingen die aan de basis lagen van de val van de Muur en de implosie van de Sovjet-Unie, hebben een hele nieuwe wereldorde doen ontstaan. De politieke evolutie ging gepaard met een revolutionaire technologische ontwikkeling, niet in het minst op het vlak van informatie en communicatie. Het fenomeen kreeg snel het etiket ‘globalisering’ opgeplakt. Een eenduidige definitie is er echter nog niet en verschillende theoretische kaders hebben getracht het begrip te vatten. Zo stelt de socioloog Castells dat globalisering ons een nieuw tijdperk heeft binnengebracht, namelijk de “Information Age”:

By Information Age I refer to a historical period in which human societies perform their activities in a technological paradigm constituted around microelectronics-based information/communication technologies, and genetic engineering. (Castells, 2000: 5-6)

In Castells' theorie speelt informatie een heel belangrijke rol. Hij beschouwt het als een nieuwe vorm van macht. Een van de implicaties van het nieuwe tijdperk is volgens Castells de degradatie van de natiestaat. Terwijl vroeger staten het wereldtoneel beheersten, komen andere actoren steeds meer op de voorgrond. Een van de verdiensten van Castells' model is dat het getuigt van een paradigmaverandering, waarbij technologie en informatie een centrale rol krijgen.

Over het algemeen wordt aangenomen dat globalisering gepaard gaat met het vervagen van grenzen. In de jaren '60 observeerde McLugan (1964: 11-12) al dat de technologische ontwikkeling ervoor zorgde dat de wereld evolueerde naar een zogenoemde "global village" waar tijd en ruimte onbelangrijk zijn. Dat is heel sterk te merken op het vlak van nieuwsverslaggeving. De technologische vooruitgang heeft ervoor gezorgd dat gelijk welke informatie in een fractie van een seconde de wereld kan rondgaan. Als een 747 te pletter vliegt in een wolkenkrabber in New York, wordt dat enkele seconden later al op alle televisieschermen ter wereld getoond.

Toch zijn er enkele bedenkingen bij deze evolutie te plaatsen. Eerst en vooral lijken internationale gebeurtenissen die zo veel aandacht genereren eerder zeldzaam (Votquene en Van Aelst, 2003: 31). Niet over alle belangrijke internationale gebeurtenissen wordt overal gerapporteerd. Bovendien is het niet zo dat over eenzelfde gebeurtenis overal op dezelfde manier wordt bericht. Waar sommigen een begrip als *global newsroom* in de mond namen, hebben onderzoekers als Gurevitch aangetoond dat dezelfde nieuwsitems op televisie in de verschillende landen op een andere manier overgebracht worden¹⁸. Men spreekt hier van 'domesticatie', het fenomeen waarbij een nieuwsverhaal wordt aangepast aan de cultuur van het publiek¹⁹. In 1980 toonde het MacBride-rapport van Unesco daarenboven aan dat internationale berichtgeving de werkelijkheid verdraait, door irrelevante items te sterk te benadrukken, gebeurtenissen fout te interpreteren of belangrijke problemen te negeren²⁰. Ten slotte moet ook vermeld worden dat globalisering geen universalisering van het nieuwsaanbod inhoudt. Toegang tot de media blijft op globaal vlak nog zeer ongelijk (Sreberny, 2000: 110).

¹⁸ zie Hafez (1999: 50)

¹⁹ zie bijvoorbeeld Van Boxel (1997: 35)

²⁰ zie Hafez (1999: 49)

In het politieke domein gaat globalisering en internationalisering gepaard met een toenemende decentralisering. Bevoegdheden worden steeds meer overgeheveld naar supranationale organisaties (vb. de Europese Unie) en lokale overheden, en dat alles ten koste van de natiestaat. Ook in de media wordt zo'n tegengestelde evolutie waargenomen. Verschillende auteurs stellen vast dat er een lokalisering van het nieuwsaanbod aan de gang is. Zo komt Douglas (2006: 625) tot de conclusie dat de *global village* van McLuhan een mythe is, althans in de buitenlandverslaggeving van de VS. Op gelijkaardige wijze spreekt Sreberny (2000: 103) van de *indigenization* van culturele producten. Hafez (1999: 47) toont aan dat er in de media een discrepantie ontstaat tussen de technologische en economische aspecten enerzijds en de inhoud anderzijds. Dat valt volgens Hafez te verklaren door het feit dat buitenlandverslaggeving, zelfs in het tijdperk van globalisering, nog altijd nauw verbonden is aan de natiestaat.

Ook in Vlaanderen neemt men lokalisering van het nieuwsaanbod waar. Votquene en Van Aelst (2003: 32) berekenden dat het aandeel van internationale berichtgeving op de voorpagina van *De Standaard* slonk van 40% in het begin van de jaren '90 tot 25% tien jaar later.

De tegengestelde evoluties van globalisering en lokalisering, wat soms met het neologisme 'glocalisering' aangeduid wordt²¹, wordt door verschillende auteurs verklaard door de toenemende commercialisering van het medialandschap. Dat brengt ons bij een volgend punt.

1.2.2 De commercialisering van het medialandschap

Al sinds de jaren '80 wordt vastgesteld dat bedrijfsbelangen in toenemende mate doordringen in alle domeinen van de samenleving (Hamelink, 1994: 8). Ook de media ontsnappen hier niet aan. De grens tussen berichtgeving en entertainment vervaagt almaar meer. Om economisch te kunnen overleven, zien mediabedrijven zich net als andere ondernemingen gedwongen om het publiek te geven wat het wil.

In haar onderzoek naar gatekeeping kwam Shoemaker (1999: 73) tot de conclusie dat nieuwsselectie sterk onderhevig is aan de criteria van de ontvanger. Men zal dus die items

²¹ De term *glocalization* komt van Robertson, zie Sreberny (2000: 116).

verstaan waarvan men denkt dat het publiek erin geïnteresseerd is. Volgens Chang en Lee (1992: 556) is buitenlands nieuws nog veel meer dan andere vormen van berichtgeving afhankelijk van de interesse van het publiek, omdat mensen er minder affiniteit mee hebben. Votquene en Van Aelst (2003: 32) tonen aan dat die commerciële logica leidt tot lokalisering en regionalisering²² van het nieuws, omdat mensen gevoeliger zijn voor wat dicht bij huis gebeurt. Identificatie speelt hier een belangrijke rol in. Moisy komt tot de conclusie dat globalisering op die manier geleid heeft tot een trend van “consumptive isolationism”²³. Dat alles heeft een belangrijke verschuiving tot gevolg. Waar nieuws vroeger belangrijk was, moet het nu vooral belangwekkend zijn²⁴.

In de buitenlandse berichtgeving spelen daarnaast ook in grote mate economische beperkingen mee. Buitenlands nieuws is immers heel duur. Weinig media kunnen het zich veroorloven om overal een eigen correspondent te hebben. Mediabedrijven zijn daardoor genoodzaakt om met externe correspondenten of met persagentschappen te werken. De laatste jaren hebben we gezien hoe Vlaamse kranten en tv-zenders hun correspondenten terug naar België halen. Zo heeft *De Standaard* maar ook VTM geen eigen correspondent in de Verenigde Staten meer. De nieuwe werkwijze zou mee verantwoordelijk kunnen zijn voor de afname van buitenlandse verslaggeving. Het werken met persagentschappen kan echter nog andere gevolgen hebben. Votquene en Van Aelst (2003: 33) waarschuwen voor het verlies van objectiviteit en diversiteit van het internationale nieuws. De objectiviteit loopt gevaar doordat stellingnames van grote wereldnieuwsagentschappen over de hele wereld verspreid worden, wat een enorme macht geeft aan die bedrijven. De diversiteit van het nieuws gaat verloren doordat verschillende media vaak passief dezelfde berichten van de heersende agentschappen overnemen, zodat homogenisering van het buitenlandse nieuws optreedt. Dat kan zelfs leiden tot een homogenisering van de visie op het wereldgebeuren. Hafez treedt Votquene en Van Aelst bij. Hij spreekt echter van “westernization” doordat de leidinggevende persagentschappen westerse normen hanteren en veelal de voorkeur geven aan Europees en Amerikaans nieuws (Hafez, 1999: 51). Van Poecke en Van den Bulck (1994) trekken de redenering nog verder door en spreken van de amerikanisering van de Europese media.

²² Met regionalisering wordt de (exclusieve) interesse voor de eigen geografische regio (Europa, Noord-Amerika ...) bedoeld, terwijl de term lokalisering naar een kleiner niveau verwijst (eigen land of omgeving).

²³ zie Hafez (1999: 53)

²⁴ zie bijvoorbeeld Votquene en Van Aelst (2003: 32)

Als alle media in deze sfeer van lokalisering hun internationaal nieuwsaanbod verminderen, kunnen bepaalde kranten van de leemte die zo ontstaat gebruik maken door zich net wel op buitenlands nieuws te concentreren. Op die manier wordt internationale berichtgeving een belangrijke troef.

2. Het Vlaamse dagbladlandschap

Vlaanderen ontsnapt niet aan de invloed van globalisering, lokalisering en commercialisering. Veel studies onderzochten de evolutie van de hoeveelheid buitenlands nieuws op televisie. Toch is onderzoek naar de trends in de dagbladers eveneens meer dan wenselijk. Veel mensen richten zich vandaag alleen nog tot het televisiejournaal voor hun dagelijkse portie nieuws. Kranten blijven echter een autoriteit op het vlak van nieuwsverslaggeving en zijn dus een belangrijk onderzoeksobject in nieuwsanalyse. Uit onderzoek naar de nieuwsverslaggeving blijkt dat het buitenlandse nieuws in de audiovisuele media drastisch afneemt²⁵. In dit deel wil ik de resultaten bespreken van een kleine steekproef waaraan ik een aantal Vlaamse dagbladen heb onderworpen. Het doel van de steekproef is na te gaan of de trends die onder 1.2 besproken werden ook van toepassing zijn op Vlaamse kranten.

2.1 Methodologie

Om een steekproef uit te voeren heb ik het aantal buitenlandse nieuwsitems in drie Vlaamse kranten geteld: *De Standaard* (DS), *De Morgen* (DM) en *Het Nieuwsblad* (NB)²⁶. Het doel was vooral om na te gaan of de buitenlandverslaggeving doorheen de jaren toeneemt of vermindert, en in welke mate. Om een evolutie waar te nemen heb ik de kranten van drie jaargangen geanalyseerd: 1987, 1997 en 2007. Van elk jaar werden de vijf nummers van de eerste week van juni bekeken. In mijn analyse heb ik een onderscheid gemaakt tussen artikels op de voorpagina, artikels die expliciet in de buitenlandkatern opgenomen werden en andere artikels²⁷.

²⁵ zie bijvoorbeeld Van Boxel (1997)

²⁶ *Het Laatste Nieuws* heb ik niet in mijn analyse opgenomen, maar een korte lezing toont aan dat onderzoek ook hier interessant kan zijn. Zo heeft de krant in 1987 nog een aparte buitenlandkatern maar daarna niet meer, wat op zich al een interessant gegeven is.

²⁷ In die laatste categorie gaat het vooral om artikels die zich op de eerste pagina's na de voorpagina bevinden, of om buitenlandse items in opiniestukken. Andere katerns werden buiten beschouwing gelaten.

Gezien de beperkte reikwijdte van mijn steekproef moet dit louter als een verkenningsoefening bekeken worden. De analyse is te klein om wetenschappelijk te zijn of om tot definitieve conclusies te leiden²⁸. Ze toont echter wel aan dat een dergelijk kwantitatief onderzoek interessant kan zijn en ze kan daarom een aanzet vormen tot verder onderzoek.

2.2 Resultaten

In Tabel 2 worden de resultaten van de steekproef weergegeven. Van elk dagblad wordt per jaargang het aantal buitenlandse nieuwsitems weergegeven per weekdag, in de aangegeven katernen. Vervolgens geeft de tabel een weektotaal per katern en een algemeen weektotaal weer.

²⁸ Zo viel de eerste week van juni in 1997 net na de Franse presidentsverkiezingen, wat een duidelijke weerslag heeft op de internationale berichtgeving. In eigen land valt het onderzoek in 2007 samen met de aanloop naar de federale verkiezingen, wat deels verantwoordelijk kan zijn voor de afwezigheid van buitenlands nieuws op prominente plaatsen.

Tabel 2: Resultaten van de steekproef

	DS 1987					DS 1997					DS 2007				
	ma	di	wo	do	vr	ma	di	wo	do	vr	ma	di	wo	do	vr
voorpagina	7	5	10	6	8	4	4	4	6	3	0	0	0	0	0
totaal	36					21					0				
andere	3	4	0	2	5	2	1	0	0	0	4	1	4	3	3
totaal	14					3					15				
Buitenland	11	17	25	19	22	22	27	22	26	23	10	16	12	16	18
totaal	94					120					72				
totaal DS	144					144					87				
	DM 1987					DM 1997					DM 2007 ²⁹				
	ma	di	wo	do	vr	ma	di	wo	do	vr	ma	di	wo	do	vr
voorpagina	1	4	0	0	2	3	1	2	4	2	2	1	1	1	0
totaal	7					12					5				
andere	7	4	1	1	10	3	2	3	5	0	6	6	6	4	7
totaal	23					13					29				
Buitenland	12	19	17	19	20	12	14	18	16	14	13	15	14	15	17
totaal	87					74					74				
totaal DM	117					99					108				
	NB 1987 ³⁰					NB 1997					NB 2007				
	ma	di	wo	do	vr	ma	di	wo	do	vr	ma	di	wo	do	vr
voorpagina	1	1	1	1	1	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0
totaal	5					6					0				
andere	6	6	6	6	6	0	1	5	1	0	1	0	2	2	0
totaal	30					7					5				
Buitenland	11	11	11	11	11	11	9	16	14	16	8	9	6	7	5
totaal	55					66					35				
totaal NB	90					79					40				

Welke, zij het zeer voorlopige conclusies, kunnen uit deze resultaten getrokken worden? In de eerste plaats valt op dat de lokaliseringstrend die ik hierboven besproken heb, grotendeels bevestigd wordt. In DS is het verschil tussen 1997 en 2007 overduidelijk: het aantal nieuwsberichten uit het buitenland is in tien jaar praktisch gehalveerd. NB vertoont een vergelijkbare achteruitgang. In DM is de trend minder uitgesproken. Hoewel het aantal daalt tussen 1987 en 1997, neemt het in 2007 opnieuw licht toe. In DM valt wel een verkleining van de buitenlandkatern waar te nemen na 1987, waardoor het internationale nieuws steeds meer op andere plaatsen terecht komt.

²⁹ Van DM werden voor het jaar 2007 drie nummers van de laatste week van mei opgenomen en twee van de eerste week van juni. Omdat de diachronische vergelijking van de afzonderlijke kranten belangrijker is dan de vergelijking van de kranten onderling, is dit verschil irrelevant.

Het aantal items zegt natuurlijk niet alles. Tijdens de analyse heb ik ook een onderscheid gemaakt tussen korte en lange artikels³¹. Zo wordt duidelijk dat de resultaten meteen genuanceerd moeten worden. In DM is het wel zo dat de laatste tien jaar het aantal artikels toeneemt, maar het zijn vooral de korte berichten die in aantal stijgen (van 32% naar 48%). De lange artikels ondergaan daarentegen een lichte daling (van 68% naar 52%). In DS is de trend minder uitgesproken. In 1987 was de verhouding ongeveer gelijk (48% korte en 52% lange artikels). In de jaren '90 neemt het aantal lange artikels sterk toe (63%), terwijl de verhouding vandaag opnieuw meer gelijk wordt (45% korte en 55% lange artikels). Deze resultaten zijn te voorlopig om wetenschappelijk te zijn, maar het is duidelijk dat de lengte van de artikels zeker in rekening gebracht moet worden in verder onderzoek.

Naast de algemene trend valt nog een andere evolutie op. In 2007 is het buitenlands nieuws vrijwel volledig van de voorpagina verdwenen. De voorpagina's van DS en NB nemen in de onderzochte periode geen enkel internationaal item op. Dat kan te verklaren zijn door het feit dat er onlangs een aanpassing van het formaat van de kranten werd doorgevoerd, waardoor er op de voorpagina minder plaats beschikbaar is. De buitenlandse berichtgeving verhuist volledig naar de eerste bladzijden na de voorpagina en naar de buitenlandkatern. Dat gegeven bevestigt ook de bevindingen van Votquene en Van Aelst (zie 1.2.1). Enkel DM brengt nog buitenlandse berichten op de voorpagina, hoewel het aantal doorheen de jaren eveneens gedaald is.

Tijdens mijn kwantitatieve analyse heb ik ook geteld hoeveel berichten afkomstig waren van persagenschappen en hoeveel van de eigen redactie. Zowel in DS als in DM is het aantal eigen artikels in 2007 veel lager dan in 1997. Die bevinding bevestigt het toenemende gebruik van persagenschappen door de Vlaamse media (zie 1.2.2).

De steekproef die ik ondernomen heb, kan, zoals reeds vermeld, niet tot definitieve conclusies leiden. De resultaten lijken echter verschillende trends te bevestigen. Het kan interessant zijn om een dergelijke kwantitatieve analyse op wetenschappelijke schaal te maken om de lokalisering van het nieuwsaanbod in de Vlaamse kranten verder te onderzoeken. Ten slotte moet nog vermeld worden dat het aantal nieuwsitems uiteraard niets zegt over de kwaliteit

³⁰ Van NB kon ik maar één nummer van 1987 inkijken. Voor het belang van het onderzoek zijn de aantallen van maandag eveneens voor de andere dagen gebruikt.

van de berichtgeving. Zo doet de vermindering van het aantal buitenlandse berichten in DS geen afbreuk aan de goede reputatie die de krant op het vlak van internationale berichtgeving nog altijd heeft.

3. Conclusie

Globalisering heeft van onze wereld een ‘global village’ gemaakt. Grenzen worden minder belangrijk, en de natiestaat moet steeds meer verantwoordelijkheden afstaan aan andere actoren. De globalisering zet zich echter niet volledig door in de media. Integendeel, een omgekeerde evolutie doet zich voor. Meer en meer stellen we een lokalisering van het nieuwsaanbod vast. Hoe meer toegang we krijgen tot internationale gebeurtenissen, hoe meer we in onze eigen achtertuin geïnteresseerd zijn. De lokalisering gaat gepaard met een toenemende commercialisering van het medialandschap. Uit mijn steekproef blijkt dat ook de Vlaamse kranten niet aan de veranderingen ontsnappen.

³¹ Met korte artikels bedoel ik de korte berichten met maar één alinea en zonder inleiding, type telexbericht. Ik heb het onderscheid in lengte niet hernomen in Tabel 2, om de resultaten overzichtelijk te houden.

4. Bibliografie

BEKIUS, W. 2003. *Werkboek journalistieke genres*. Bussum: Coutinho.

BELL, A. 1991. *The language of news media*. Oxford UK – Cambridge MA: Blackwell.

BERMAN, R. 1987. *How television sees its audience. A look at the looking glass*. Newbury Park – Beverly Hills – London – New Delhi: Sage Publications.

CASTELLS, M. 2000. “Materials for an exploratory theory of the Network Society”. *British Journal of Sociology* 51 (1): 5-24.

CHANG, T.-K. – LEE, J.-W. 1992. “Factors Affecting Gatekeepers’ Selection of Foreign News: A National Survey of Newspaper Editors”. *Journalism Quarterly* 69 (3): 554-561.

DOUGLAS, S.J. 2006. “The Turn Within: The Irony of Technology in a Globalized World”. *American Quarterly*: 619-638.

GALTUNG, J. – RUGE, M.H. 1965. “The Structure of Foreign News”. *Journal of Peace Research* 1: 64-90.

HAFEZ, K. 1999. “International News Coverage and the Problems of Media Globalization. In Search of a ‘New Global-Local Nexus’”. *Innovation* 12 (1): 47-62.

HAMELINK, C.J. 1994. *Trends in world communication: on disempowerment and self-empowerment*. Penang: Southbound.

McLUHAN, M. 1964. *Understanding Media*. London: Routledge Kegan Paul.

McQUAIL, D. 2000. *McQuail’s mass communication theory*. London – Thousand Oaks – New Delhi: Sage Publications.

SHOEMAKER, P.J. 1999. “Gatekeeping” in: *News: A Reader*. TUMBER, H. ed. New York: Oxford University Press.

SREBERNY, A. 2000. “The Global and the Local in International Communications” in: *Mass Media and Society*. CURRAN, J. – GUREVITCH, M. eds. London: Arnold.

VAN BOXEL, T. 1997. *Globalisering en lokalisering in het televisienieuws: een vergelijkende analyse van internationaal televisienieuws in binnen- en buitenland*. Licentiaatsthesis K.U.Leuven.

VAN DIJK, T.A. 1988. *News as discourse*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.

VAN POECKE, L. – VAN DEN BULCK, H. 1994. *Culturele globalisering en lokale identiteit: amerikanisering van de Europese media*. Leuven: Garant.

VOTQUENE, D. – VAN AELST, P. 2003. “Het buitenlands nieuws: een steeds kleiner venster op de wereld?”. *Internationale Spectator* LVII (1): 31-34.

WHITE, D.M. 1999; “The ‘Gatekeeper’: A Case Study in the Selection of News” in: *News: A Reader*. TUMBER, H. ed. New York: Oxford University Press.

WU, H.D. 1998. “Investigating the determinants of international news flows. A meta-analysis”. *Gazette* 60 (6): 493-512.

Journalistiek werkstuk

De scheidingsmuren van de 21e eeuw

Overzicht artikels

1. Dossier globalisering en muren:

- Nieuwe muren tarten globalisering
- Verenigde Staten zetten wereld een hek
- 'De muur is een slag in ons gezicht'
- Radiografie van een gewonde wereld
- 'Sentimentale' muren staan vrede in de weg

2. Dossier Cyprus:

- 'De scheidingslijn zit in ons hoofd'
- De scheve schaats van de Europese Unie
- De Cypriotische kwestie in een notendop
- 'Hereniging wordt praktisch onmogelijk'
- Leven in de dead zone

3. Dossier gated communities:

- De gevangenissen van de upper class
- Omheind wonen verleidt ook ons land

DOSSIER MUREN EN GLOBALISERING

*"Look, I've got nothing against globalization,
just as long as it's not in my backyard."*

Nieuwe scheidingsmuren tarten globalisering

‘Globalisering’ is een term die reactie uitlokt: een modewoord, de toekomst, een utopie, de duivel ... De optimisten onder ons droomden van een wereld zonder grenzen. De realiteit is anders. Overal ter wereld schieten muren uit de grond om bestaande scheidingslijnen extra kracht bij te zetten.

Als je vandaag de Chinese Muur bewandelt, vergaap je je aan de pracht van het bouwwerk en verval je al snel in superlatieven. Als een draak loopt de Grote Muur duizenden kilometers lang doorheen het landschap. De grootheidswaanzin van de bouwer, de eerste Chinese keizer Qin Shi Huang, straalt van de ganse omgeving af. Bijna twintig eeuwen lang werd er aan de moeder der muren gewerkt. De Muur van Hadrianus is een gelijkaardig restant uit een ver verleden. Het jongere, Europese en minder indrukwekkende broertje van de Chinese Muur omsloot het machtige Romeinse Rijk aan de grens met Schotland. De huidige Schotse grens overlapt op enkele kilometers na de muur van weleer. De twee muren pronken vandaag op Unesco’s werelderfgoedlijst. Een hele eer voor bouwwerken waarvan de goede bedoelingen sterk te betwijfelen zijn. Dat het om een terechte vermelding gaat, staat echter buiten kijf. Dat bewijst de massa toeristen die de bouwwerken jaar na jaar lokken.

In Berlijn herinneren brokken beton aan een stukje recente geschiedenis. De Berlijnse Muur staat in ons collectief geheugen gemetseld. Van enige esthetiek was hier geen sprake. De val van de Muur in Berlijn leek de globalisering voor eens en altijd in te luiden. Grenzen zouden verdwijnen en mensen zouden dichterbij elkaar gebracht worden. Dat de globalisering gewerkt heeft, is duidelijk. Kapitaal en goederen kunnen vrij bewegen. Alleen geldt die bewegingsvrijheid gek genoeg niet voor mensen. Toerisme boomt, maar migratie schrikt ons meer dan ooit af. In het licht van de nieuwe muren die overal het licht zien, waarschuwen historici voor de trend. Muren zijn een teken van zwakte die vaak de implosie van een rijk inluiden, zo klinkt het. De Muur van Hadrianus en de Berlijnse Muur bewezen dat al in het verleden. Iets om over na te denken voor de beleidsmakers in de Verenigde Staten en Israël?

Antropoloog Johan Leman (KULeuven) verbaast zich niet over het fenomeen van de scheidingsmuren. ‘Het aanbrengen van grenzen is eigen aan de mens’, zegt hij. ‘Het idee van een globalisering die alle grenzen zou opheffen is *fake*.’ Leman gelooft wel dat bepaalde technieken overal zullen doorbreken, maar identiteiten in geen geval. ‘Globalisering zal ervoor zorgen dat er nog meer afbakeningen komen in lokale situaties. Internet speelt daar een belangrijke rol in. Vroeger behoorde je tot je plaatselijke gemeenschap. Als je student was, ging je weg en kwam je in een ander milieu terecht. Dat vormde je tweede identiteit. Vandaag kan je van achter je

computerscherm tot verschillende groepen gaan behoren.’ Leman waarschuwt wel voor muren: ‘Grenzen zijn nog geen muren. Met een muur zeg je radicaal dat iemand anders niet tot jouw groep mag behoren. Aan beide kanten van een muur kan zich ook een andere dynamiek ontwikkelen, dat versterkt een bepaalde problematiek.’ Leman wijst op de eigenheid van grenszones: ‘Grenszones zijn altijd interessant, want je krijgt een hybride zone. Met een muur maak je dat onmogelijk, en in die zin is het tegennatuurlijk, want de muur gaat in tegen normale culturele processen.’ Hij vermoedt dat muren vooral ontstaan in onoplosbare conflicten. ‘Noord-Ierland werd zo gezien en ook Israël is een voorbeeld.’ Leman nuanceert wel: ‘Ik kan me voorstellen dat er situaties zijn waarin men zegt: kijk, tijdelijk is er wellicht geen andere oplossing.’ Toch lijken muren problemen vooral te bestendigen. ‘Dat kunnen we waarschijnlijk in Israël verwachten’, zegt hij. **‘Dat globalisering alle grenzen zou opheffen, is fake’** formule, dat is duidelijk.’ ‘Het is niet de gelukkigste Muren worden om verschillende redenen gebouwd: om mensen binnen of buiten te houden of om vijanden te scheiden (zie artikel: Radiografie van een gewonde wereld) Over hun effectiviteit is haast iedereen het eens: een duurzame oplossing is het niet. Voorstanders van muren verwijzen maar al te graag naar het gezegde ‘goede muren, goede burens’. Toch lokt de bloei en groei van nieuwe muren vooral veel weerstand uit. Voor sommigen zijn ze een paradox van de globalisering, anderen zien ze juist als een logisch gevolg. Leman is sceptisch: ‘In het beste geval zijn ze mooi in de toekomst.’ De nieuwe muren getuigen nochtans van weinig esthetiek. Meedingen naar een plaatsje op de Unesco-lijst doen ze wellicht nooit.

Bijlage: Radiografie van een gewonde wereld

Een aantal 'nieuwe' muren kreeg ondertussen naam en faam (en soms ook 'schaam'). In Bagdad, Israël, en ook aan de Amerikaans-Mexicaanse grens ontsieren beruchte muren en hekken de omgeving. Ook elders rijzen muren op. Sommige staan er al, over andere wordt nog druk gedebatteerd. Het wordt stilaan duidelijk dat het om een fenomeen op wereldschaal gaat. Soms vind je ze binnen een land, meestal aan landsgrenzen. Deze muren, duizenden kilometers lang, overtreffen ondertussen al lang het vroegere IJzeren Gordijn. Het hoe en waarom van de huidige muren en hun spreiding letterlijk en figuurlijk in kaart gebracht.

Overzicht*

- **Verenigde Staten – Mexico**

Momenteel wordt er volop gebouwd aan een hoogtechnologisch hek aan de grens tussen beide landen. Het doel is de migrantenstroom uit het zuiden tegen te houden. Klein detail: de muur zal maar een derde van de totale lengte van de grens bedragen (1100 kilometer). (Zie ook: 'Verenigde Staten zetten wereld een hek')

- **Marokko – Westelijke Sahara**

Dit is de onbekende eend in de bijt. Nochtans verdedigt de bewuste muur al 20 jaar lang Marokkaans gebied tegen de agressie van de Polisario-rebellenbeweging. Die ijvert voor afscheiding van Marokko. De zandstenen muur is maar liefst 2700 kilometer lang en wordt extra beveiligd door honderdduizenden mijnen. Het is de langste moderne muur ter wereld.

- **Spanje – Marokko**

Ceuta en Melilla zijn twee Spaanse enclaves net voorbij de Straat van Gibraltar. Het zijn uitvergroete versterkte burchten met muren van 11 kilometer lang en op sommige plaatsen tot 6 meter hoog. Duizenden migranten worden zo verhinderd Europa binnen te geraken. Waarnemers vinden dat de omheiningen de dood van honderden bootvluchtelingen uit Noord-Afrika op hun geweten hebben, want door de toegenomen versterking van de grens zijn immigranten verplicht een andere route te kiezen. Pittig detail: de Europese Unie schonk de afgelopen jaren miljoenen euro's voor extra beveiliging.

- **Cyprus**

Een bufferzone, gecontroleerd door de Verenigde Naties, scheidt al sinds 1974 Grieks- en Turks-Cyprioten. De scheidingslijn loopt 190 kilometer dwars door het eiland. In de hoofdstad Nicosia ging de betonnen muur onlangs tegen de grond. (Zie ook: Dossier Cyprus)

- **Israël – Palestina**

Sinds 2003 scheidt een betonnen muur van bijna 6 meter hoog Israël van de Westelijke Jordaanoever. Het is de bedoeling van de Israëlische regering om met de zogenaamde 'veiligheidsmuur' de Joodse nederzettingen te beschermen. Ze wil een muur van 700 kilometer optrekken rond de volledige Westelijke Jordaanoever. Vandaag is de bouw van de muur halfweg. De muur werd op sommige plaatsen voorbij de Groene Lijn gebouwd, waardoor Israël eigenlijk Palestijns gebied inpalmt.

- **Irak**

In april van dit jaar startten Amerikaanse soldaten in Bagdad met het optrekken van een muur rond een soennitische enclave binnen de wijk Adhamiya, waar voornamelijk sjiieten wonen. Op die manier zou het sektarische geweld getemperd worden. De muur is 5 kilometer lang en 3,5 meter hoog. (Zie ook: 'Verenigde Staten zetten wereld een hek')

* De wereld is constant in beweging. Dit is dan ook geen volledige lijst van alle muren in de wereld maar eerder een eerste poging om het fenomeen in kaart te brengen.

- **Irak – Koeweit**

Na de Eerste Golfoorlog in 1991 installeerden de Verenigde Naties een gedemilitariseerde zone tussen de twee vijanden. In 2004 besloot Koeweit om ook een geëlektrificeerd hek te plaatsen langs de ongeveer 200 kilometer lange grens met zijn buurland. Op die manier dekken ze zich in tegen mogelijke Iraakse agressie.

- **Saoedi-Arabië – Irak**

Saoedi-Arabië plant een 900 kilometer lang hoogtechnologisch hek langs de grens met buurland Irak. De motieven voor die plannen zijn in het licht van het aanhoudende geweld in Irak duidelijk. Het land wil op die manier een spill-over van het geweld verhinderen.

- **Saoedi-Arabië – Jemen**

In 2003 begon Saoedi-Arabië aan de bouw van een muur bestaande uit met beton gevulde pijpleidingen en zandzakjes. Het protest uit Jemen was zo hevig dat er ondertussen al afgezien werd van de plannen. De betonnen pijpleidingen zijn wel nog intact.

- **Afghanistan – Pakistan**

Pakistan kondigde de bouw aan van een 2400 kilometer lange omheining om terreurdaden van Talibanstrijders tegen te gaan. Voorbereidende werken zijn ondertussen gestart. Een mijnenveld maakt het plaatje af.

- **Pakistan – India**

India is volop bezig aan de bouw van een afsluiting rond de betwiste provincie Kasjmir. Op die manier wil het zijn territoriale claims versterken en het geweld van buurland en ervijand Pakistan tegengaan.

- **India – Bangladesh**

India heeft ambities om het langste grenshek ter wereld te plaatsen. Het land plant een omheining van 4000 kilometer langs de grens met zijn oostelijke buur Bangladesh. Op die manier wil India de illegale immigratie en handel een halt toeroepen. Ook de vrees voor terrorisme speelde een grote rol bij de uitvoer van het plan. Een deel van het hek is al gebouwd.

- **Thailand – Maleisië**

Thailand heeft plannen om een 27 kilometer lange muur te bouwen om smokkel en illegale immigratie tegen te gaan. Op termijn wil het land zelfs de volledige grens met Maleisië met versterkingen afbakenen. In de zuidelijke grensgebieden zijn de spanningen te snijden. Regelmatig worden er bomaanslagen gepleegd door Thaise moslimminderheden die aansluiting zoeken bij Maleisië.

- **Noord-Korea – Zuid-Korea**

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog viel Korea uiteen. Na de Koreaanse Oorlog kwam er in het kader van de wapenstilstand een gedemilitariseerde zone. Tot vandaag duurt het staakt-het-vuren voort. De afsluiting is 250 kilometer lang. Hoewel een trein vorige maand voor het eerst sinds jaren de grens overstak, zit een normale grenssituatie er in de nabije toekomst nog niet in.

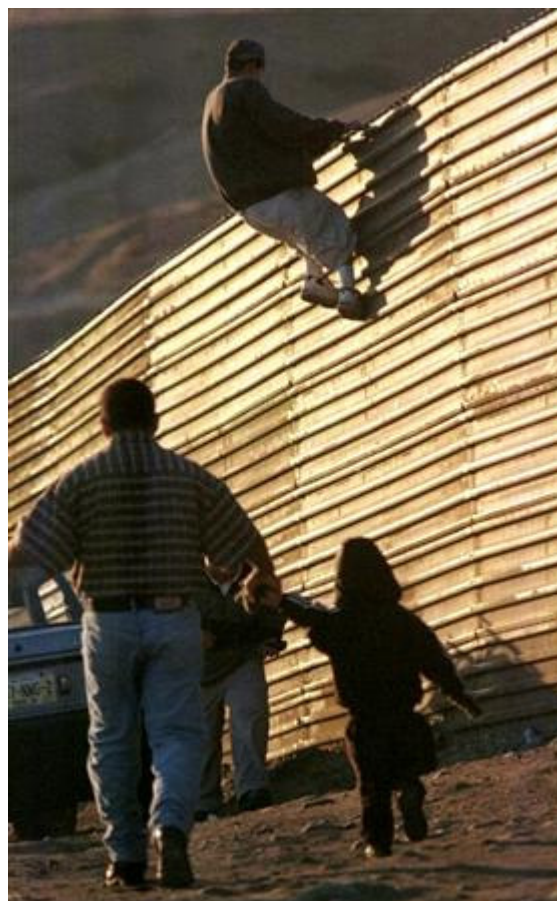
Verenigde Staten zetten wereld een hek

De Verenigde Staten ontloopten zich de laatste maanden tot een eerste klas murenbouwer. Aan de grens met Mexico zijn de werken volop bezig, in Bagdad is de klus inmiddels geklaard. De nieuwe muren lijken de problemen die ze moeten verhelpen echter niet op te lossen. 'Mensen zullen gewoon hogere ladders bouwen en diepere tunnels graven.'

Het lijkt een ironische rol van de geschiedenis. In 1989 riep de toenmalige Amerikaanse president Ronald Reagan Michail Gorbatsjov in Berlijn de historische woorden 'tear down this wall' toe. Twintig jaar later kijkt de wereld toe hoe de VS bouwen aan een eigen 'wall of shame'. In april van dit jaar ommuurden Amerikaanse soldaten in een wanhoopspoging een soennitische wijk in Bagdad. In oktober vorig jaar werd door het Amerikaanse Congres een wet goedgekeurd om op eigen bodem een kilometerslang hek neer te poten. Hoewel de motieven achter die twee beslissingen verschillen, zijn de gevolgen vergelijkbaar. Muren zullen de problemen niet oplossen, wel integendeel.

Schijn

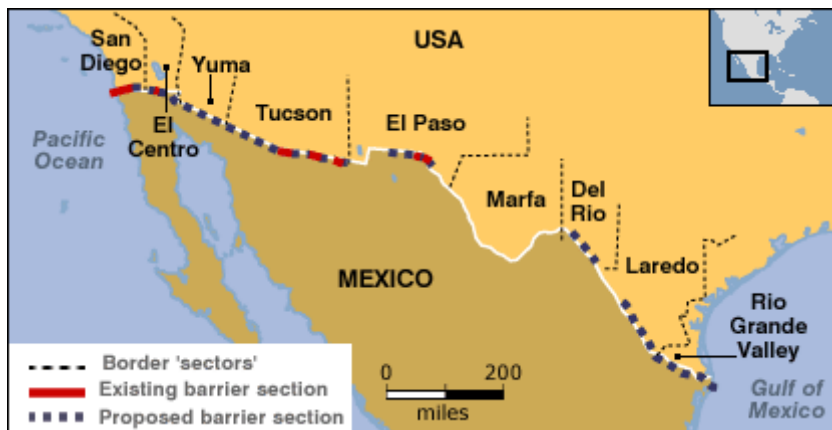
Het immigratievraagstuk beheerst al maanden de publieke debatten in de VS. Noch de Democraten, noch de Republikeinen kunnen het dossier voorlopig temmen. In oktober laaiden de gemoederen hoog op toen de Secure Fence Act goedgekeurd werd. Die wet keurt de financiering goed van een hek aan de grens met Mexico en bepaalt dat bijkomende maatregelen zullen worden getroffen om het statuut van de illegale immigranten die al in de VS zijn, te verbeteren. Dat laatste is

Mexicaanse immigranten in spe verkennen het hek aan de grens met de VS.

vooral schijn. In het windstille oog van de storm wordt er ondertussen lustig voortgebouwd aan het bewuste hek. Kosten noch moeite werden gespaard. Aan de prikkeldraad, camera's, onbemande vliegtuigjes, satellieten, hoogtechnologische sensoren ... hangt een prijskaartje van maar liefst 7 miljard euro. Professor Bart Kerremans, Amerikaspecialist van de KULeuven, was helemaal niet

verbaasd dat de wet erdoor kwam. 'Als je 12 miljoen illegale immigranten een kans tot legalisering wil geven, moet je dat politiek aanvaardbaar maken. Met het hek krijg je de legalisering verkocht.' Het idee van een grens die wagenwijd openstond en een mogelijke legaliseringsronde smaakte bitter voor de publieke opinie. De illegale immigranten in de VS zijn een belangrijke motor in de economie.

Werknemers nemen maar al te graag latino's aan. Ze werken voor een prikje en ze knappen het werk op waar Amerikanen voor bedanken. Kerremans betwijfelt dat het hek de immigratie een halt zal toeroepen. 'De oorzaken van de illegale immigratie worden er niet mee aangepakt. Door de grote welvaarts- en inkomensverschillen blijven de VS als een magneet op Centraal-Amerika

'De VS werken als een magneet op Centraal-Amerika'

werken. Dat verander je niet met een muur.' De tocht zal wel lastiger worden voor hen die de oversteek wagen, zo blijkt. 'De risico's zullen groter worden, wat in het voordeel van de coyotes speelt. Zij verdienen veel geld aan het illegaal binnenbrengen van migranten.' Voor Kerremans is het duidelijk: 'Als het moeilijker wordt om de grens over te steken, wordt het duurder. Dat is de logica van de markt!' Susan

Froetschel, verbonden aan de universiteit van Yale, treedt Kerremans bij. 'Mensen zullen gewoon hogere ladders bouwen en diepere tunnels graven. Een effectieve maatregel is een hek dus zeker niet.' Ze vertelt hoe verdeeld haar land over de bouw is. 'Werkgevers, zeker in de bouwsector,

willen niets liever dan nog meer illegale werkrachten. Maar mensen die langs de grens wo-

nen, zien ook de problemen die de illegale migratie met zich meebrengt. Ze zijn getuige van het lijden van al die mensen vol dromen maar zonder perspectieven. Zij zijn het meest gekant tegen immigratie.' De immigranten krijgen een dubbel signaal vanuit de VS: werkgevers schreeuwen om hen, anderen schreeuwen naar

hen. 'Eigenlijk zou de regering maatregelen moeten nemen tegen

werkgevers die goedkope arbeiders aanwerven', aldus Froetschel. 'Wanneer rijke landen grenzen aan arme landen, kan je niets anders verwachten dan immigratiepogingen.'

Niet alle grensbewoners zijn trouwens gelukkig met het hek. Vooral landbouwers maken zich zorgen. In Brownsville, een grensstadje aan de Golf Van Mexico, moeten de werken

nog starten. In de plaatselijke krant *The Brownsville Herald* doet een boer zijn beklag over de plannen. 'We weten helemaal niets over de bouw, noch wanneer men ermee start noch waar precies. Alleen dat het hek er komt, is zeker.' De bewoners voelen zich buitenspel gezet in het debat. 'De regering doet toch wat ze wil.'

Hoe staan de zaken er nu meer dan een halfjaar na de beslissing voor? 'De maatregel zal onze grenzen veiliger maken, het hek is een eerste stap naar een hervorming van het immigratie-beleid', sprak Bush na de ondertekening van de wet. Het hek is inderdaad een feit. Van enige legalisering van de migranten is nochtans nog lang geen sprake. Bush sprak ook herhaaldelijk over een soort werkprogramma voor migranten. Froetschel vindt dat voorstel achterhaald: 'Mensen binnenlaten zonder enig perspectief op burgerschap in de toekomst schept een verdeelde maatschappij.' Ze gelooft ook niet dat de echte legalisering van immigranten, de eigenlijke reden voor de plaatsing van het hek, er snel zal aankomen. 'Geen enkel voorstel raakte door het Congres', zegt ze. 'De Republikeinen zijn bezorgd om zetels te verliezen. Ze stonden ook lang voor strenge immigratiewetten en een strikte uitvoer ervan. Ze hebben schrik om aanhang te verliezen in staten aan de grens.' Waarschijnlijk verandert er pas echt iets na de presidentsverkiezingen van 2008. 'De regering-Bush staat

momenteel heel zwak en geniet nog maar weinig geloofwaardigheid. Met het oog op de volgende verkiezingen zijn de politici momenteel zo nerveus dat er allicht weinig zal gebeuren.'

Wanhoop

Een ander verhaal en een andere politiek hebben we in Bagdad. In april bouwden Amerikaanse soldaten een betonnen muur rond een soennitische wijk in de Iraakse hoofdstad. Vier meter hoog, vijf kilometer lang. Op die manier probeerden ze in een laatste poging het sektarische geweld tussen soennieten en sjiieten een halt toe te roepen. De beide gemeenschappen waren er nochtans niet gelukkig mee en noemden het een 'racistische' daad. Hevig protest was het resultaat. Ook de bouw van deze muur verwonderde professor Kerremans niet. 'Ik begrijp het', zegt hij. 'Als je de situatie wil stabiliseren, moet je eerst een einde maken aan de moordpartijen. In een aantal wijken in Bagdad heeft men de indruk dat de veiligheidsrisico's ook verminderd zijn.' Met de bouw van de muur wordt het verlies aan controle van de Amerikanen in Irak meer dan ooit duidelijk. 'Eigenlijk is het het erkennen van hun zwakte, het erkennen van hun onvermogen om de situatie die ze voor een stuk zelf gecreëerd hebben, op te lossen.' De muur in Bagdad is evenmin een duurzame oplossing voor de bestaande problemen. 'Op termijn zal men Bagdad niet kunnen laten voortbestaan door de stad zo te

'Bagdad kan niet voortbestaan met een muur'

fragmenteren, dat gaat niet. De VS proberen het hevige bloeden te stelpen, dat is alles.' Kerremans wijst op de nefaste effecten die de muur in de toekomst kan hebben. 'Zo bestendig je de situatie op termijn. Als je muren begint te bouwen, trek je heel scherpe lijnen tussen gemeenschappen. Op die manier kan een situatie gecreëerd worden die aanvankelijk niet eens bestond.'

Ongeduld

De VS wordt vaak verweten te veel op korte termijn te denken. Het bouwen

van de muur in Bagdad en het hek aan de grens met Mexico zijn daar een bewijs van. Kerremans vindt dat er niet alleen beschuldigend naar de VS gekeken mag worden. 'Kortetermijndenken is spijtig genoeg een universeel gegeven in politiek handelen.' Hij denkt wel dat enig ongeduld eigen is aan de Amerikaanse maatschappij. 'We nemen een maatregel en we verwachten dat dat de oplossing is, dat is wel een stuk van hun cultuur', besluit hij.

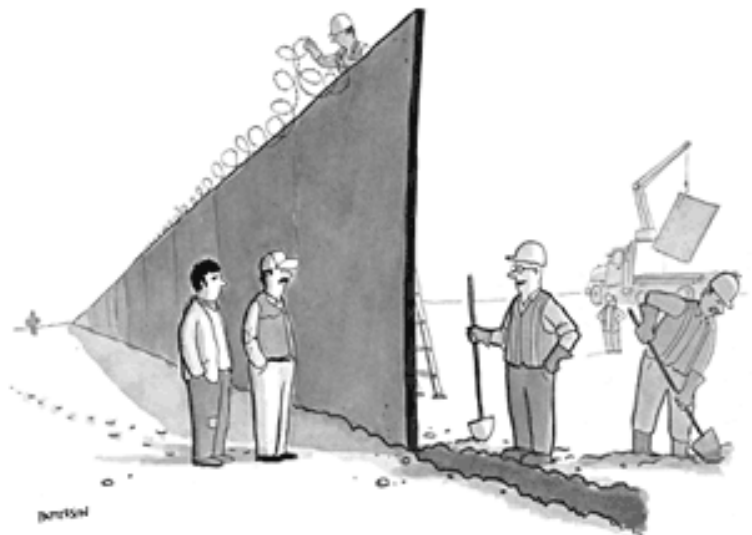

Kinderen keren terug van school in de wijk Adhamiya in Bagdad.

‘De muur is een slag in ons gezicht’

MEXICO. De Noord-Zuidtegenstellingen zijn vandaag scherper dan ooit. Met de start van de G8-top in Duitsland wordt dat opnieuw in de verf gezet. Instantmuren worden opgetrokken rond de staatshoofden van de rijkste industrielanden en Rusland. Op die manier worden andersglobalisten op veilige afstand gehouden. Ook in de hele hekkenwestie vecht het Zuiden tegen een door het Westen gedomineerd discours. Wat vinden ze in Mexico zelf van de muur aan de grens met de Verenigde Staten? We staken ons licht op bij twee Mexicaanse vrouwen die zich toeleggen op de problematiek.

De relaties tussen Mexico en zijn noordelijke buur bekoelden danig toen de VS beslisten een hek te bouwen tussen beide landen. Dat ondervond Miss USA vorige maand nog in Mexico City. Nadat ze in de Miss Universeverkiezing eerst tegen de grond was gegaan tijdens het verplichte nummer op de catwalk, werd ze bij haar interview minutenlang vergast op een fluitconcert van de Mexicaanse toeschouwers. Het kan een banaal incident lijken op een nog banaler evenement, toch is het tekenend voor de frustraties die bij de bevolking van het Latijns-Amerikaanse land leven. ‘De muur is een slag in ons gezicht’, zegt Carmen Castellanos, docente aan de Universidad Iberoamericana. ‘Het is het bewijs van de enorme kloof die tussen beide landen gaapt.’ Haar collega van de Universidad Nacional Autónoma de México, professor Ileana Capetillo, vindt dat beide landen schuld hebben aan de problematiek. ‘Mexico draagt ook verantwoordelijkheid en wel omdat we niet in staat zijn onze bewoners binnen te houden’, zegt ze. Ze vindt dat de Mexicaanse regering voldoende

"You fellas need a job?"

jobs zou moeten creëren. ‘Het is een schande dat jaarlijks bijna een half miljoen Mexicanen emigreert’, aldus Capetillo. De grens tussen Mexico en de VS is de grens die het meest overgestoken wordt in de hele wereld, zowel legaal als illegaal. De gespannen relatie tussen de landen is dus geen goede zaak. ‘De muur verslechtert de verstandhouding tussen onze landen. Samenwerking is nochtans heel belangrijk.’ Het thema staat op de politieke agenda van zowel Mexico als de VS, toch komen beide

landen niet tot een akkoord. Castellanos verklaart de reden: 'Onze diplomatieke relaties zijn dubbelzinnig. De VS weten dat ze Mexicaanse arbeiders nodig hebben om hun economie draaiende te houden. Maar ook Mexico is afhankelijk van zijn buur. Meer dan 85% van alles wat men hier produceert, wordt naar de VS uitgevoerd. Dat verklaart de tolerantie van de Mexicaanse regering tegenover zo'n agressieve maatregel als het bouwen van een muur.' Capetillo ziet ook een duidelijk verschil tussen de vorige en de huidige president. 'De regering van president Vicente Fox hechtte veel belang aan een akkoord over de migratiekwestie, zonder echter een stap vooruit te komen. Sinds 1 december, met de komst van de regering van president Felipe Calderón, werd beslist om het thema meer low profile te houden.'

Derde Wereld

Het thema globalisering houdt de Mexicaanse vrouwen bezig. 'Weet je, de Berlijnse Muur verdeelde de wereld

in twee duidelijke blokken', zegt Capetillo. 'Het was een ideologische scheiding, Oost-West, Eerste Wereld-Tweede Wereld. De mensen die de Muur overstaken en hun leven op het spel zetten, deden dat niet omdat ze honger hadden of omdat ze goed onderwijs wilden, maar wel omdat ze op zoek waren naar vrijheid. In de 21e eeuw verdelen muren de Eerste en de Derde Wereld. Muren gedijen volgens haar het best op racistische bodem. 'Uit Oost-Europa emigreren veel mensen naar het Westen, maar die worden niet tegengehouden door een muur. Wie hier in Mexico vandaag over hekken klimt, ziet geen hoop meer in zijn leven thuis. Maar hij wordt meteen verraden door zijn huidskleur.' Voor Castellanos is het bouwen van muren een duidelijk gevolg van de globalisering. 'Globalisering heeft de kloof tussen arme en rijke landen vergroot en daardoor ook de migratie aangezwengeld.'

‘Sentimentale’ muren staan vrede in de weg

Een ‘wall of shame’ rijst traag maar zeker op in verschillende landen. Professor Luc Reychler, verbonden aan de KULeuven en directeur van het Centre for Peace Research and Strategic Studies, vindt niet die fysieke muren maar wel de zogenaamde ‘sentimentale muren’ een probleem voor de wereld. ‘Sentimentale muren zijn muren die in de weg staan om conflicten te voorkomen en op te lossen.’

Professor Reychler doet al jaren onderzoek naar conflicten en conflictpreventie. ‘Sentimentale’ muren staan centraal in zijn onderzoek. Maar wat bedoelt hij nu juist met die term?

‘Ik noem ze sentimentale muren en niet sentimentele muren omdat het mentale muren zijn. En vanaf het moment dat je ze probeert te slopen, stuit je meteen op enorm veel weerstand. We zien vandaag ontzettend veel voorbeelden van dergelijke muren. Het voorbeeld bij uitstek is het conflict tussen Bushs presidentschap en de islamwereld. Het is natuurlijk een grote karikatuur. Bush neemt het op tegen de as van het kwaad, maar wat is hij dan, het goede? Alleen al die terminologie is problematisch. Een hele cultuur wordt gestereotypeerd. De ene is superieur, de andere inferieur. Als Hugo Chávez (*de Venezolaanse president, nvdr*) de Verenigde Naties toespreekt, verwijst hij naar Bush als de duivel. Als ik u de duivel noem, wat voor een gesprek hebben wij dan nog?’

‘Een ander voorbeeld is terrorisme. In Palestina wordt verzet gepleegd, men kleeft daar de term terrorisme op. Bij ons zou men dat een vrijheidsstrijd noemen. Onder termen als

antiterrorisme wordt heel wat meer geweld gepleegd, kijk maar naar Libanon. Je kleeft er een mooi etiket op, maar de realiteit is anders: meer onschuldige slachtoffers, meer destructie ...’

‘In de Noord-Zuiddiscussie gaat alle aandacht naar ‘democratisering’. In het buitenlands beleid is dat een belangrijk veiligheidsthema. Democratieën bevechten elkaar niet, het is dus een investering in onze veiligheid. Maar waar is de muur? Men bekijkt die democratisering alleen binnen een land en niet tussen landen onderling. Dan zie je eigenlijk dat de wereld zeer ongelijk en ondemocratisch is. Het is

tekenend hoe moeilijk het is om de VN-Veilighedsraad te hervormen.'

Wat is het verschil tussen sentimentale muren en fysieke muren?

Sentimentale muren zijn veel erger dan fysieke muren. Ze zijn groter en hardnekkiger. Je ziet ze niet maar ze zijn er wel. Er zijn zo veel muren waarvan mensen zich niet bewust zijn. In die zin zijn taboes en doctrines ook sentimentale muren. Als je over iets niet mag praten, ga je het probleem uit de weg. Muren worden soms opgetrokken om problemen niet te moeten aanpakken of om ze niet te zien. Nu ja, soms heb je muren nodig. Ik ben niet principieel tegen muren, maar er zijn muren die in de weg staan. Fysieke muren zijn een teken van zwakte. Dat zien we nu in Bagdad. Het is het teken van een falend beleid en typisch voor ongelijke maatschappijen. Dat uit zich ook in 'gated societies'. Rijke mensen sluiten zich af voor het plebs. Arme mensen

die samenleven, arme 'gated communities', noemen we getto's en de mensen die er wonen, kiezen er niet voor.'

Hoe kunnen dergelijke muren gesloopt worden?

'Muren zijn politieke instrumenten. Kunnen die gesloopt worden? Ja, maar wil men ze slopen? Eigenlijk gaat het over hebzucht. In elk conflict zijn er conflict-entrepreneurs die muren bouwen en in stand houden. Veel conflicten worden gewoon in stand gehouden om mensen rond de vlag te scharen of om economische redenen. Dat zien we in Congo. Het is een 'failed state'. Als je ziet hoe er tijdens de transitieperiode contracten gesloten werden met duistere en minder duistere multinationals die grondstoffen exporteren ... De enige manier om sentimentale muren te slopen is volgens mij via onderwijs, dat lijkt me van kapitaal belang.'

DOSSIER CYPRUS

De laatste scheidingslijn in Europa

De Europese Unie heeft sinds haar ontstaan stelselmatig muren gesloopt. Grenzen verdwenen en aartsvijanden sloegen de handen opnieuw in elkaar. In 2004 adopteerde de Unie een verdeeld Cyprus. Sindsdien loopt er een lange scheidingslijn langs Europees territorium. Een bijdrage vanuit een verdeeld land.

'De scheidingslijn zit in ons hoofd'

AFBRAAK MUUR BRENGT CYPRIOTEN NIET DICHTER BIJ ELKAAR

De betonnen muur in de Ledrastraat, in het centrum van Nicosia, is sinds maart weg. Maar de opening van de prestigieuze winkelstraat blijft uit. Veel Cyprioten liggen er niet wakker van: 'Het maakt mij niet uit of de Ledrastraat opengaat of niet.'

De betonnen muur in de Ledrastraat werd vervangen door een aluminium exemplaar.

NICOSIA Het is gezellig druk in het centrum van Nicosia. De lentezon brandt en doet de terrasjes vollopen. Kooplustigen slenteren door de Ledrastraat, zowat het kleine zusje van de Meir in Antwerpen. Nicosia lijkt een Europese hoofdstad als een andere wanneer je de straat doorloopt. Tot je plots op een witte aluminium afsluiting en een soldaat in uniform stoot. Het is wat rest van de beruchte muur die hier tot 8 maart het centrum

middendoor sneed. Een agent wijst bijna trots naar een bord dat de gevel van het politiebureau siert: 'De laatste verdeelde hoofdstad'. Pal ernaast staan twee masten, met de vlaggen van Griekenland en de Republiek Cyprus. Net voorbij de afsluiting vallen de verkrotte huizen op. De wind speelt er met de Turkse en de Turks-Cypriotische vlag. De technologie heeft haar werk gedaan en beton vervangen door moderner materiaal, maar van een echte opening lijkt geen sprake. De agent is er nochtans gerust op: 'Nog dit jaar gaat de straat definitief open', meent hij. De VN zijn minder optimistisch. De aanvankelijke hoop dat er eindelijk schot zou komen in een oplossing voor de Cypriotische kwestie, botste op een muur van politieke onwil. Een VN-bron ziet de komende maanden niet echt iets veranderen aan de status-quo: 'Het neerhalen van de muur was als een draai in je slaap. Er is beweging, maar zorgt het voor een betere nachtrust?' De VN zullen trouwens nog een vette kluif hebben aan de opening van de straat. De gebouwen staan op instorten en er is nog altijd gevaar voor mijnen. In 2003 werden voor het eerst vijf grensovergangen geopend tussen Turks- en Grieks-Cyprus, maar geen enkele in het centrum van Nicosia zelf. Voor veel bewoners uit het zuiden blijft het een taboe om de stap naar het Turkse noorden te doen: het blijft bezet gebied voor hen. Professor Maria Hadjipavlou ziet de toekomst zwart in. Vanuit haar appartement net buiten de binnenstad, heb je een mooi uitzicht op de bergen in het bezette noorden. Zij steekt wél regelmatig de grens over en stuit daardoor op veel onbegrip in haar directe omgeving. 'Het probleem los je niet op door een muur neer te halen', zegt ze. 'De scheidingslijn zit in ons hoofd.'

Cyprioten zijn het gewoon om in een maatschappij van grenzen en problemen te leven. Zolang dat niet verandert, maakt een nieuwe opening niet eens zoveel uit.' Volgens haar kunnen die kleine grensovergangen uiteindelijk een omgekeerd effect hebben: 'Mensen kunnen nu gewoon heen en weer reizen, een oplossing voor het conflict interesseert hen almaar minder.' Net over de grens in het noordelijke deel van Nicosia helpt Hassan zijn vader in het café. Hij is een van de vele Turks-Cyprioten die dagelijks de bufferzone doorkruisen om aan de andere kant te werken of te studeren. Hij bevestigt het verhaal van Hadjipavlou. 'Ik steek elke dag de grens over om dansles te geven. Eerlijk gezegd ben ik wel blij wanneer ik 's avonds kan terugkeren. Ik voel me er toch niet zo thuis, tussen de Grieken. Het maakt mij ook niet uit of de Ledrastraat opent of niet.' Iets na vijven roept de muezzin de moslims in het noorden van de stad op tot het gebed. Geen bufferzone of muur kan de Grieks-Cyprioten doen vergeten dat de Turks-Cyprioten vlakbij wonen. Rond de tafel zitten om een oplossing te zoeken, doen ze voorlopig niet.

De scheve schaats van de Europese Unie

Prikkeldraad en kapotgeschoten huizen in de VN-bufferzone.

In 2004 werd het zogenoemde plan-Annan in een referendum door het Cypriotische volk naar de prullenmand verwezen. Zo werd de hereniging van het land aan de vooravond van de toetreding tot de Europese Unie haast onherroepelijk uitgesteld. Het plan dat de VN-secretaris-generaal uitgetekend had, voorzag in de hereniging van het eiland volgens een confederaal model (zie leeswijzer). De Turks-Cyprioten stemden massaal voor, de Grieks-Cyprioten wilden onder de vooropgestelde voorwaarden echter van geen hereniging weten. Een verdeeld Cyprus werd volwaardig lid van de EU. Het is niet ondenkbaar dat ze in Brussel al lang spijt hebben van hun slippertje, zeker nu een belangrijk dossier als de toetreding van Turkije op de agenda staat. Als het van Grieks-Cyprus afhangt, wordt Turkije nooit lid van de Unie. Ze kunnen de onderhandelingen in

de toekomst dus zwaar saboterren. De muur die door hartje Nicosia sneed, mag in maart van dit jaar dan wel zijn neergehaald, een IJzeren Gordijn kronkelt zich nog altijd 190 kilometer lang door het land. Het is vandaag meer dan ooit onbegrijpelijk dat Europa de hereniging van het eiland niet uitspeelde in de toetredingsonderhandelingen. Een verdeeld Cyprus blijft een explosief lappendeken dat in de toekomst wel eens zou kunnen ontvlammen. Turkije brengt in Noord-Cyprus nog altijd kolonisten binnen. Zelfs de Turks-Cyprioten zijn daar niet mee gediend. Op termijn kunnen de spanningen gevaarlijk oplopen. De Turkse Republiek van Noord-Cyprus blijft een lelijk eendje op het internationale toneel doordat het alleen door Turkije wordt erkend. Dat is vooral nadelig voor de inwoners van het noorden. Ze staan economisch zeer zwak. Tot vandaag bewaken in Cyprus VN-blauwhelmen de Europese buitengrens. De Verenigde Naties zijn de belangrijkste internationale speler op het eiland. De buitenlandse interesse voor de Cypriotische kwestie zakte de afgelopen jaren nochtans onder het vriespunt. Cyprus heeft de twijfelachtige eer een van de langstlopende VN-vredesmissies te huisvesten. In 1964 zetten ze voor het eerst voet aan wal op Aphrodite's geboorteland. Na de Turkse inval in 1974 werd hun mandaat uitgebreid. Sindsdien beveiligen ze de Groene Lijn die

Grieks- en Turks-Cyprioten scheidt. De vraag is of het land ooit nog uit de patstelling geraakt. Het is vandaag pessimisme troef. Net geen jaar geleden, op 8 juli, probeerden de VN de onderhandelingen tussen beide partijen nieuw leven in te blazen. Na het Annan-plan hadden de Cyprioten met de 8 juli-akkoorden weer een sprankeltje hoop. Toch ontdooiden de relaties niet. Een bron binnen de VN bevestigt **‘Het geduld van de VN is niet eindeloos’** dat beide partijen afspraken elkaar te ontmoeten, alleen werd er nooit een concrete datum vastgelegd. De Cypriotische politici blijven zich tot de VN richten en verwachten dat zij de onderhandelingen uit het slop halen. De VN zien hun rol nochtans heel anders. ‘Het is een Cypriotisch probleem en de oplossing moet dan ook vanuit het volk zelf komen’, aldus de VN. Onlangs publiceerde UNFICYP, de VN-missie op het eiland, nog een officieel communiqué waarin ze op de verantwoordelijkheid van de Cyprioten wijst en de beperkingen van haar mandaat onderstreept. De VN kunnen ook niet eeuwig op het eiland blijven. ‘Het geduld van de VN is niet eindeloos’, vertelt onze bron. ‘Op een goede dag zal de Veiligheidsraad *foert* zeggen, akkoord of geen akkoord.’ De mislukking van het Annan-plan is niet alleen aan de Cypriotische burger zelf te wijten. Aan de vooravond van het referendum werd het plan volledig verketterd in de media. De gevolgen daarvan zijn vandaag nog steeds merkbaar op het eiland. ‘In Cyprus bouwen politici hun carrière op de problematiek. ‘Ze willen niet eens een oplossing’, klinkt het. ‘Tassos Papadopoulos (*de huidige president, nvdr*) wou geen plan in het voordeel van de Grieks-Cyprioten. Een slecht plan was in zijn voordeel.’ In de aanloop naar het referendum werd de publieke opinie gemanipuleerd door de politieke leiders. Ja stemmen werd al snel een taboe. Maria Hadjipavlou, hoogleraar politieke

Een zicht op het Turkse deel van Nicosia vanaf de Griekse zone.

wetenschappen en vrouwenstudies aan de Universiteit van Cyprus, bevestigt het verhaal. 'Toen ik ja stemde, heeft mijn familie dagenlang niet tegen me gesproken. Het was een schande.' Ook zij vindt de gepolitiseerde media een groot probleem in de kwestie. '9 televisiestations, 27 radiozenders, massa's kranten ... Wie betaalt dat, denk je?' Hadjipavlou probeert een vrouwenbeweging op te starten met zowel Grieks- als Turks-Cypriotische vrouwen. Het loopt niet van een leien dakje. Sinds 2003 zijn er enkele grensovergangen geopend, wat het contact tussen beide gemeenschappen wel gemakkelijker maakt. Toch is er veel wantrouwen. Grieks-Cyprioten steken zelden de grens over naar het Turkse gebied. 'Mensen in mijn omgeving vinden het onbegrijpelijk dat ik regelmatig naar het noorden trek.' Het blijkt steeds weer een emotionele tocht te zijn voor Hadjipavlou. Ze noemt het haar 'journey of reconciliation'. Vele Grieks-Cypriotische families moesten in '74 hun huizen achterlaten toen de Turken binnenvielen. 'Het was een enorm pijnlijke ervaring om mijn geboortedorp en het huis waar ik opgroeide na al die jaren terug te zien. Er woonden Turkse Bulgaren, een bittere pil om te slikken. **'Een verdeeld Cyprus is een anachronisme'** De tijd had z'n spel met ons huis gespeeld, het lag er vervallen bij. De kerk was een moskee geworden. Toen ik naar Nicosia terugkeerde, heb ik dagen gehuild', vertelt ze. Ze heeft het er vandaag nog steeds moeilijk mee, maar ze wil graag terug samenleven met haar Turks-Cypriotische landgenoten. Hadjipavlou is een uitzonderlijke stem in het conflict. Een ander probleem is volgens haar het gebrek aan een sterke civiele maatschappij in het land. 'Als je een ngo wil opstarten, ben je al snel verdacht', zegt ze. Met de jaren groeit er ook een generatiekloof. Jongeren erven de Cypriotische kwestie. Ze genieten van een welvaart die hun ouders nooit hebben gekend en zijn dus niet gemotiveerd om iets aan de situatie te veranderen. Zeker niet nu ze in het zuiden eensklaps Europese burgers werden. Professor Joseph Joseph, collega van Hadjipavlou en docent internationale betrekkingen, gelooft wel in een oplossing. Voor hem is de Turkse bezetter de grote boosdoener in het conflict. Ook de Turks-Cyprioten voelen zich door hen verdrongen. 'Het is eigenlijk zoals de VS in Irak, de bevrijder wordt uiteindelijk de bezetter. Dat is wat er in het noorden gebeurd is, en de Turks-Cyprioten denken daar niet anders over', zegt hij. Toch kan het eiland niet verdeeld blijven. 'Samenleven is nog steeds mogelijk', aldus Joseph. 'Ik ben optimistisch en ik zie niet hoe Cyprus een uitzondering zou kunnen zijn. In deze tijd van globalisering houden grenzen geen steek meer.' Hij noemt een opgesplitst Cyprus een anachronisme. 'Er is een hereniging bezig van de hele wereld', besluit hij. 'Het is alleen een kwestie van tijd.'

Het plan-Annan: 9000 pagina's hoop op hereniging

Twee jaar lang sleutelde voormalig VN-secretaris-generaal Kofi Annan aan zijn plan. Wat we vandaag onder het plan-Annan verstaan, is eigenlijk de vijfde versie van het document. Het plan voorzag in een confederale staat. In de realiteit zouden Turks- en Grieks-Cyprus twee aparte staten vormen maar met één federale overheid die het land internationaal zou vertegenwoordigen. Het plan was tot in de puntjes uitgewerkt en bevatte zelfs al een voorstel tot een nieuwe vlag en een volkslied. Het plan bleef natuurlijk een compromis en het is eigen aan elk compromis dat het voor geen van beide partijen ideaal is. Zowel Turks- als Grieks-Cyprioten moesten water bij de wijn doen, maar vooral die laatsten vonden dat het resultaat voor hen vooral water was. Er waren enkele belangrijke knelpunten. Hoewel de Turks-Cyprioten een minderheid zijn op het eiland, kregen ze een evenwaardige vertegenwoordiging in de belangrijkste overheidsorganen. De Turkse kolonisten kregen staatsburgerschap en Turkije zou zich nog steeds kunnen mengen in Cypriotische kwesties. Het eigendomsprobleem was misschien wel het grootste struikelblok voor de Grieks-Cyprioten. De vluchtelingen die hun huizen hadden moeten achterlaten in het noorden kregen geen garantie op teruggave van hun eigendommen. Zowel de VN als de Verenigde Staten, de Europese Unie, Griekenland en Turkije steunden het plan.

De Cypriotische kwestie in een notendop

Met zijn belangrijke geostrategische ligging in het hart van de Middellandse Zee vormt Cyprus al eeuwenlang de speelbal van regionale grootmachten. Tot het Ottomaanse Rijk zich in de 16e eeuw meester maakte van het eiland, was Cyprus in handen van Griekenland. In het begin van de 20e eeuw werd het een Britse kolonie. Door de jaren heen zetten Europese grootmachten, onder het motto verdeel en heers, Turks- en Grieks-Cyprioten tegen elkaar op om hun greep op het eiland te verstevigen. Toen Cyprus in 1960 onafhankelijk werd, was dat nog maar het begin van de problemen. Drie jaar later brak een burgeroorlog uit tussen de twee gemeenschappen, waarop de VN beslisten troepen op het eiland te stationeren. 1974 is een cruciaal jaar om de Cypriotische kwestie goed te kunnen begrijpen. In de huidige crisis lijken de burgers immers aan chronisch geheugenverlies te lijden. De Grieks-Cyprioten vergeten wat er voor '74 gebeurde, de Turks-Cypriotische geschiedenisboeken lijken in '74 te stoppen. In dat jaar pleegden aanhangers van de enosis-gedachte (hereniging met het moederland Griekenland) een coup tegen het regime van president Makarios. De coup mislukte maar joeg de Turks-Cyprioten wel de stuipen op het lijf. Daarop besloot Turkije Cyprus binnen te vallen en het noorden te bezetten. De splitsing van het eiland in een Turks-Cypriotisch noorden en een Grieks-Cypriotisch zuiden werd daarmee bezegeld. Duizenden mensen werden uit hun huizen verdreven en sloegen op de vlucht. In 1983 riep de Turks-Cypriotische leider Rauf Denktash de onafhankelijkheid uit van het noorden. Tot vandaag erkent alleen Turkije de Turkse Republiek van Noord-Cyprus. In 1999 begon de EU de toetredingsonderhandelingen met Cyprus. De hereniging van het eiland werd niet opgenomen in de voorwaarden tot toetreding. In april 2004 werd in Noord- en Zuid-Cyprus een referendum gehouden over het Annan-plan. Het plan was de ultieme poging van de VN-secretaris-generaal om Cyprus, nog voor het lid werd van de EU, te herenigen. De Turks-Cyprioten stemden ja, maar de neen-stem van de Grieks-Cyprioten was sterker. Nu de Republiek Cyprus volwaardig EU-lid is, zitten de onderhandelingen tussen beide partijen vaster dan ooit. In juli 2006 werden nieuwe stappen ondernomen om rond de tafel te zitten, maar die blijven tot vandaag zonder resultaat.

‘Hereniging wordt praktisch onmogelijk’

Oud-president George Vassiliou ziet de toekomst van Cyprus somber in

George Vassiliou is de zeventig inmiddels gepasseerd. Tussen '88 en '93 stond hij aan het hoofd van de Republiek Cyprus. Een doorbraak kon hij in die tijd niet realiseren, maar hij bleef ijveren voor een oplossing voor de Cypriotische kwestie. Vandaag volgt hij vanaf de zijlijn de politieke ontwikkelingen in zijn land. ‘Een kroniek van gemiste kansen’, aldus de staatsman.

Vassiliou ontvangt ons in een reusachtig kantoor op de bovenste verdieping van een van de weinige wolkenkrabbers die Nicosia rijk is. Aan de muur hangen foto's van ontmoetingen die herinneren aan de periode dat hij staatshoofd was. In het noorden van het land zwaaide Rauf Denktash in die tijd de plak. De Turks-Cypriotische leider wees elke verzoeningspoging steevast af. Na een verkiezingsnederlaag richtte Vassiliou in 1996 een nieuwe partij op. De Verenigde Democraten steunden in tegenstelling tot de meeste andere partijen het Annan-plan voor hereniging van het eiland in 2004. Het kostte de partij al haar zetels.

Sindsdien heeft de oud-president zich uit de actieve politiek teruggetrokken.

Dat zijn land in maart het wereldnieuws haalde toen de muur in de Ledrastraat tegen de grond ging, vindt hij logisch. ‘Ziet u die kader met stenen daar? Het zijn stukjes Berlijnse Muur die ik kreeg toen ik op officieel bezoek in Duitsland was. De afbraak van de muur in de Ledrastraat was groot nieuws want het herinnerde de mensen aan de Berlijnse Muur. In '89 betekende de val meteen het einde van een systeem. In geen tijd was er de hereniging van Duitsland. Sindsdien heeft er zich geen gelijkaardig voorval meer voorgedaan. Toen de muur hier in Nicosia viel, leek dat in de verbeelding van de mensen hetzelfde. Maar van een hereniging van Cyprus was geen sprake. Er is nu eenmaal meer nodig om het Cypriotische probleem op te lossen dan het openen van een straat. De Cyprioten zelf hadden snel door dat de gebeurtenis niet zoveel betekende. Mensen hoopten wel op een oplossing, maar dat is een andere kwestie.’

Sinds 2004 zitten de onderhandelingen vaster dan ooit. Het was een historisch jaar. Een week voordat de Republiek Cyprus lid van de EU werd, schoot het publiek in een referendum het Annan-plan voor hereniging van het eiland af. Twee gebeurtenissen die de Cypriotische kwestie tot vandaag bepalen. ‘Het Annan-plan had zijn zwakheden maar het was beter dan geen oplossing, beter dan hoe de zaken er vandaag voor staan. Het was absoluut een gemiste kans’, aldus Vassiliou. Het verstrijken van de tijd werkt tegen een oplossing. ‘Met de jaren wordt hereniging niet alleen moeilijker maar ook praktisch onmogelijk.’ Toch wil hij niet zeggen dat hij er niet meer in gelooft. ‘Ik geloof er heel erg in, maar er is een verschil tussen in iets geloven en het ook bereiken. Ik bedoel, je

geloof in God maar zie je hem ook?’ Vassiliou beaamt dat de nieuwe generaties almaar minder geïnteresseerd zijn in een oplossing. ‘Een gevaarlijke evolutie’, meent hij. ‘Als er geen oplossing komt dan is de toekomst van de Grieks-Cyprioten in gevaar. We zijn nu lid van de EU, wat ons een zekere veiligheid verschaft. Maar als de Turken kolonisten blijven binnenbrengen in het noorden dan raakt het evenwicht zoek. Eerst was de verhouding 8 tegen 2, ondertussen is het 6 tegen 4, wie weet hoe het er binnen tien jaar uitziet. Binnen twintig jaar zeggen ze dan misschien dat ze te weinig plaats hebben en meer ruimte willen ... ’ Vassiliou denkt na. ‘Ik wil de duivel niet op de muur tekenen, maar ik geloof dat geen oplossing de slechtste oplossing is.’

Vassiliou leidde voor 2004 de onderhandelingen tot EU-toetreding, maar ondertussen verwacht hij niet meer veel van Brussel. ‘De EU heeft duidelijk gemaakt dat ze niet met de Cypriotische kwestie inzit’, zegt hij. ‘Het enige wat belangrijk is voor Europa, is dat als er ooit een akkoord komt dat het dan volgens de regels gebeurt. Maar hoe het akkoord eruitziet, interesseert hen geen moer!’

Vassiliou verwijt de huidige leiders een gebrek aan politieke wil. ‘Het feit is dat de Turks-Cyprioten kunnen wachten. Ze beseffen maar al te goed dat als de situatie lang genoeg aansleept, ze uiteindelijk ook aanvaard zal worden. Het zijn wij, Grieks-Cyprioten, die lijden onder het wachten.’

dat het mogelijk is om
‘Sinds de opening van
Groene Lijn is er geen enkel
toch genoeg? Er is geen

**‘Zonder oplossing
is onze toekomst
in gevaar’**

Grieks- en Turks-Cyprioten, het is een politiek probleem.’ Hij noemt die openingen wel een slimme zet van het noorden. De toestand werd er verder door geconsolideerd. ‘Mensen staken de grens over en zagen dat hun huizen ingenomen waren. Ze voelden dat ze eigenlijk niet meer terug wilden.’

De oud-president gelooft wel
opnieuw samen te leven.
enkele posten langs de
incident geweest, dat zegt
echte vijandigheid tussen

Hij klinkt pessimistisch wanneer hij over de toekomst van Cyprus nadenkt. Hoewel hij zichzelf een realist noemt. ‘Dat ben ik altijd geweest. Alleen ben ik bang dat er niet veel zal veranderen. Het vraagt enorm veel vastberadenheid om de status-quo te doorbreken. Als Tassos Papadopoulos (*de huidige president, nvdr*) aan de macht blijft na 2008, kunnen we niet optimistisch zijn over de toekomst’, besluit hij.

Leven in de dead zone

In Pyla bewijzen Grieks- en Turks-Cyprioten al jaren dat een toekomst samen mogelijk is

Het lijkt alsof de tijd er heeft stilgestaan. Toen Grieks- en Turks-Cyprioten in 1974 als vijanden uiteengingen, bleven de inwoners van Pyla koppig samenleven. In het hartje van de VN-bufferzone repeteren de dorpingen elke dag opnieuw het scenario van een eengemaakt Cyprus. ‘Wij zijn een voorbeeld voor ons land.’

In de verte doemen een minaret en een Byzantijnse kerktoren op. Na kilometers rijden door verlaten velden is Pyla een teken van leven in niemandsland. Het zijn niet de moskee en de Byzantijnse kerk op zich die het dorp zo speciaal maken, wel het feit dat beide geloofsgemeenschappen ook echt samenleven en samen koffie drinken na hun eredienst. Pyla is de enige plaats op het eiland waar het experiment geslaagd is en daar zijn de dorpingen trots op. Net voor je het dorp binnenrijdt, waarschuwen borden dat je de VN-bufferzone betreedt. Het is

Borden waarschuwen bij de ingang van de VN-bufferzone.

zowat de enige plek op Cyprus waar alles in twee talen aangeduid staat, in het Grieks én het Turks. Nog voor je het dorpsplein bereikt, ben je meer VN-personeel dan dorpingen voorbijgereden. Het is een vreemd gezicht op het plein. In een uitkijktoren zit een blauwhelm het dorpsleven gade te slaan. Wanneer je over het plein loopt, wordt je blik automatisch naar een heuveltop buiten het dorp gezogen. Achter een stenen muur lopen Turks-Cypriotische soldaten er heen en weer. Met geweer in de hand houden ze de inwoners van Pyla permanent in het vizier. Enkele kilometers buiten het centrum loopt de Groene Lijn, de lijn die Noord- en Zuid-Cyprus scheidt.

Wanneer je als bezoeker de trappen van het plaatselijke café oploopt, word je spontaan begroet door enkele bejaarde dorpsbewoners. Weinig mensen bezoeken hun dorp en ze zijn dan ook heel nieuwsgierig naar wie dat wel doet. Het opschrift van het café verradt dat het de Griekse stamkroeg is. Enkele mannen nippen van hun koffie terwijl ze rustig backgammon spelen. Andere turen gewoon voor zich uit. Ze zetten snel enkele stoelen bij en vuren meteen vragen af. Zelf zijn ze niet zo spraakzaam. Het af en aan rijden van VN-personeel lokt wel reactie uit. ‘Wat een verspilling van geld en tijd’, mompelt een van hen. Pambos is de baas van het café. Hij praat maar al te graag over

zijn dorp. Hij is er geboren en getogen, zoals de meeste inwoners. Aan de overkant van het plein ligt het Turkse café. Een man leunt er over de balustrade. Pambos legt uit waarom er verder geen kat te zien is. 'Het Turkse café is gesloten nu. We hebben een beurtrol. Straks sluit ik en dan gaat het daar open.' Turks- en Grieks-Cyprioten gaan dus, niet onbelangrijk, samen op café. Althans tot een bepaald uur, zo blijkt. 's Avonds zijn we wel allebei open.' Of de Turks-Cypriotische dorpingen dan nog bij hem over de vloer komen? Hij schudt het hoofd. 'Dan gaan we elk naar ons eigen café, logisch toch?' Pambos deelt de mening van zijn klanten over de aanwezigheid van de VN-troepen. 'Wij leven vreedzaam samen, de troepen zijn nutteloos en belachelijk', meent hij. Zijn er dan nooit problemen? 'Nee, toch geen grote. Ach, jongeren roepen wel eens stoute dingen naar elkaar, maar daar blijft het bij.' Pambos is fier op zijn dorp. 'Wij zijn een voorbeeld voor ons land', zegt hij. Dat klinkt hoopvol. Toch wil hij gek genoeg niet dat de Groene Lijn verdwijnt. 'God nee, want dan kunnen de dingen opnieuw veranderen. Laat het maar zoals het nu is!' Een eigen politie heeft het dorp niet. De agenten werken onder VN-mandaat. Pyla heeft wel een burgemeester. De sjerp wordt zelfs broederlijk gedeeld. Hoessein is de Turks-Cypriotische burgervader. 'De blauwhelmen doen hun job, maar echt nodig zijn ze niet. We zouden ons even veilig voelen zonder hen.' Hoessein vindt dat ze vooral met hun vingers draaien. 'Hier gebeurt nooit wat'. Terwijl hij dat zegt, rijdt een jong koppel zonder helm voorbij op een vespa. 'Dat is zowat de zwaarste overtreding die hier bestraft kan worden', lacht hij.

DOSSIER GATED COMMUNITIES

"Things have gotten bad here. There's talk of a war with another gated community."

De gevangenissen van de upper class

Rijke wereldburger vlucht voor globalisering in gated communities

Gated communities (letterlijk: woonwijken achter hekken) veroveren de wereld en zijn goed op weg om de wooncultuur van de 21e eeuw te worden. Van Los Angeles tot Tokio verschansen mensen zich achter versterkte muren en dure alarmsystemen, op zoek naar veiligheid of niet meer bereid om met hun minder goeude medemens samen te leven.

Het is puffen als je op 2800 meter hoogte door de straten van de Ecuadoraanse hoofdstad loopt. Quito is de tweede hoogst gelegen hoofdstad ter wereld en dat voel je. Vanaf het stadscentrum is het klimmen naar de hoger gelegen buitenwijken. Hier geen bedelende kindjes in het straatbeeld maar geblindeerde auto's die je voorbijrijden. Op de heuvels rond hartje Quito schieten chique appartementsgebouwen en villa's uit de grond. Vanuit hun vensters kijken rijke Ecuadoranen hier letterlijk neer op Juan met de pet. Ana Lucía loopt de ingang van haar domein binnen. Een bewaker knikt vriendelijk. De trekker van zijn geweer blinkt in de zon. Camera's registreren elke stap die de jonge vrouw zet. Op de heuvels van Quito sluiten goeude burgers zich af voor de ellende die in het centrum broeit. Tussen de muren van hun gated community creëren ze de illusie van een veilige, zorgeloze wereld. Ana Lucía verhuisde zeven **'Muren zijn noodzakelijk om ons te beschermen'** jaar geleden met haar ouders naar deze wijk, nadat de buurt waarin ze woonden almaar onveiliger werd. De instabiliteit in buurland Colombia besmette Ecuador, en de criminaliteit steeg de laatste jaren aanzienlijk. De familie van Ana Lucía ruilde een groot, onveilig huis met tuin voor een kleiner maar veilig appartement. Gated communities doen het goed in Zuid-Amerika. Privébewakingsfirma's verdienen handenvol geld aan angstige burgers. Ommuurde woningen zijn al veel langer een realiteit, maar hekkenwijken zijn een relatief nieuw fenomeen. Hoe meer geld, hoe meer snuffjes je je kan permitteren. Het appartement van Ana Lucía betreden is een hele onderneming. Een muur, gewapende bewakers, camera's, alarmsystemen, ijzeren deuren ... Hoewel, als je met haar meeloopt, besef je het nauwelijks. Maar je komt hier beter niet ongevraagd binnen. Of ze zich niet opgesloten voelt? 'Integendeel, ik voel me hier veilig. Die maatregelen zijn absoluut noodzakelijk om ons te beschermen', vertelt ze. 'In ons vorige huis durfden we zelfs geen twee weken op vakantie omdat je nooit wist wat er in tussentijd zou gebeuren. We stemden heel onze levenswijze af op onze angsten.' Ondanks alle veiligheidsmaatregelen slaagden dieven erin bij hun bovenburen geld te stelen. 'Ach, als ze echt willen, lukt het hen wel. Zelf heb ik gelukkig nog nooit iets meegemaakt, maar beter voorkomen dan genezen.'

Gated communities hebben een heel andere bedoeling in Riad. Hier ontvluchten westerlingen de strenge islamitische wetten en regels. Saoedi-Arabië lijkt meer en meer

op een gated society. Binnen de muren van woongemeenschappen genieten mensen een vrijheid die erbuiten onbestaande is. De laatste jaren, met de verhoogde terroristische dreiging in de regio, veranderden gated communities in versterkte burchten. De Syrisch-Canadese Rouba reisde als dochter van een diplomaat de halve wereld rond. Toen haar vader op post was in Riad, verhuisde de hele familie naar een gated community. Diplomaten wonen in een volledig ommuurde gemeenschap. Op die manier wordt het gezinsleven onttrokken aan het oog van de Mutawe, de religieuze politie. 'Een muur omringt een stuk westerse levensstijl', zegt ze. 'Vooraf vrouwen hebben er baat bij. Binnen de muur kunnen ze in short gaan joggen, ongesluiert met hun kinderen wandelen ... Dat is anders onmogelijk.' Buiten de muren is geen alcohol toegestaan, maar binnen de community kan iedereen ongestoord cocktailfeestjes houden, naar de bioscoop gaan en mannen en vrouwen mogen er openlijk met elkaar omgaan. 'In de Saoedische maatschappij maakt de religieuze politie het leven van vrouwen haast ondraaglijk', aldus Rouba. 'Ze kunnen je oppakken als ze vinden dat je je niet gepast gedraagt, zelfs al doe je absoluut niets verkeerd.' Ze vertelt hoe de Mutawe met Nieuwjaar huizen binnenvalt als de muziek zagezegd te luid staat. 'Als mannen en vrouwen samenzitten of als er alcohol ontdekt wordt, zit je in grote problemen.' Zelf leed ze enorm onder de strenge regels. 'Vanaf het moment dat ik buiten de muren trad, moest ik me van kop tot teen sluiëren. Zelfs je gezicht moest bedekt zijn en zwarte handschoenen waren verplicht.' Geen lachertje bij temperaturen van vijftig graden. 'Geloof me, ik stikte bijna', zegt ze. 'Het was afschuwelijk. Onder de sluier speelde ik wel dat ik vrij was. Vijf jaar lang trok ik gezichten naar de religieuze politie. Ze zagen het toch niet', lacht ze. Rouba vindt wel dat je de gated communities in Riad niet met gelijkaardige gemeenschappen elders kan vergelijken. 'Zodra ik de community binnenkwam, stak ik de grens van vrijheid over. Een gated community in Saoedi-Arabië is gebouwd om de bewoners te beschermen. Ze schenken vrijheid aan wie er woont en verzachten de cultuurschok. In andere landen verdelen ze en zijn ze discriminerend', besluit ze.

Het zijn maar twee getuigenissen van een fenomeen dat op wereldschaal in opgang is. Vanuit de Verenigde Staten werden gated communities samen met McDonalds en botoxspuiten naar de hele wereld geëxporteerd. In veel landen boomt deze wooncultuur maar nergens is ze zo populair als in de VS zelf. Onder het motto 'good fences make good neighbors' laten burgers zich gewillig opsluiten. Meer dan 16 miljoen Amerikanen leven in ommuurde wijken. In Los Angeles woont zelfs 40% van de inwoners in een gated community. Setha Low is antropologe aan de City University van New York. Tien jaar lang onderzocht ze het fenomeen en wijdde er uiteindelijk een boek aan. Toen ze haar zus opzocht in een fonkelnieuwe community kon ze haar ogen niet geloven. Low vertelt hoe ze 's morgens in de tuin van de ochtendzon wou genieten. Toen ze de deur openzwaaide, ging een alarm af. Ze begreep er niets van. Het fenomeen fascineerde haar en ze wou begrijpen waarom haar zus samen met zoveel andere landgenoten voor een ommuurd bestaan koos. Low ziet verschillende redenen: 'Mensen zijn op zoek naar

veiligheid en geborgenheid. Ze willen opnieuw in een gemeenschap leven.' Toch blijken ze geen waar voor hun geld te krijgen. 'Gek genoeg voldoet een gated community helemaal niet aan die voorwaarden', meent Low. 'Het is er niet veiliger en bovendien is het helemaal geen sociale woonvorm, integendeel, van een echte gemeenschap is nauwelijks sprake.'

Een ander belangrijk motief om in een gemeenschap te wonen is wat Low de zucht naar 'niceness' noemt. Vanuit een gevoel van nostalgie willen Amerikanen samenleven met gelijken. Dat zijn veelal blanke gegoede medeburgers die er hetzelfde waardepatroon op nahouden. De bewoners van een gated community zijn zelfs bereid om een stuk van hun persoonlijke vrijheid op te geven in ruil voor de illusie van een veilige thuis. Dat blijkt heel ver te gaan. In een gated community moeten alle tuintjes op dezelfde manier onderhouden worden. Je hangt ook niet zomaar gordijnen voor je ramen, ze moeten passen in het plaatje.

hun huisdieren weg te
een extreem geval
die van zijn veel jongere

'Gated communities werken racisme in de hand'

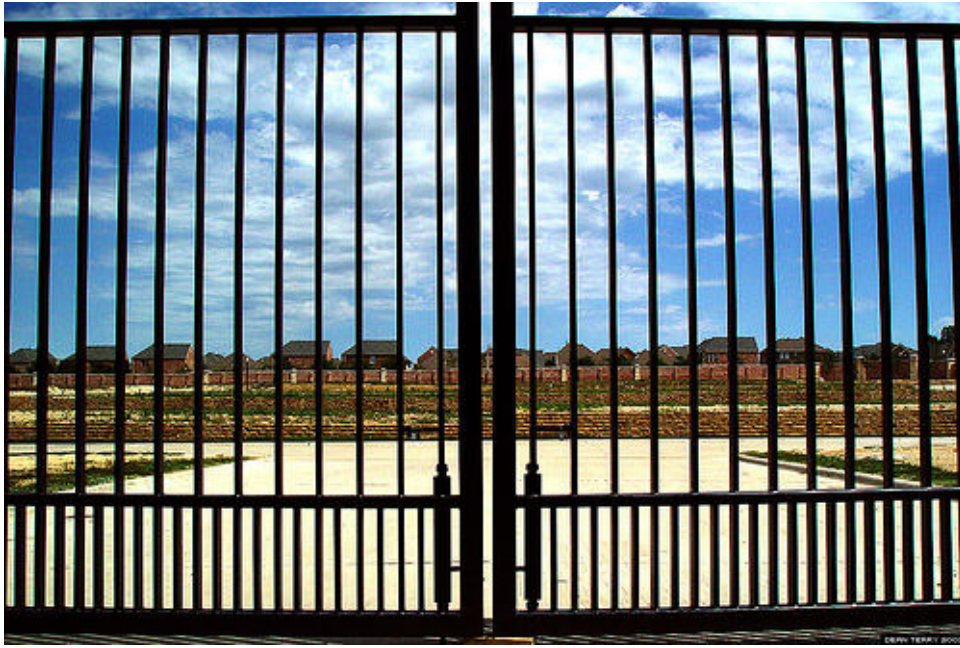
Mensen zijn bereid
doen en er is zelfs
bekend van een man
vrouw scheidde

omdat het leeftijdsverschil niet door de gemeenschap aanvaard werd. Low vindt de woonvorm vooral nefast voor kinderen. 'Veel jonge gezinnen verhuizen naar een gated community in de hoop hun kroost te kunnen afschermen van de boze buitenwereld.' Kinderen groeien op in een beschermde omgeving. Ze worden angstige burgers met een enorm wantrouwen tegenover 'de andere'. 'Gated communities weerspiegelen de klassenverschillen en de raciale en etnische spanningen in de VS', verklaart Low. 'Ze versterken de sociale segregatie en werken racisme in de hand.' Mensen buiten de muren voelen zich bovendien bedreigd door de 'versterkte burchten'.

Sinds wanneer kiest de rijke Amerikaan voor een ommuurd leven? 'Het is in de VS lang geen nieuw fenomeen', aldus Low. 'Er bestonden al gelijkaardige enclaves in de 19e eeuw. Maar als woonvorm zijn ze recent wel enorm gaan boomen. Eigenlijk is het de American Dream met een draai, want veiligheid en geborgenheid worden verworven door anderen uit te sluiten.' De vraag is natuurlijk waarom de Amerikaanse burger zo angstig is. 'Door de toenemende globalisering, een verslechterende economische toestand en natuurlijk 9/11, nam het onveiligheidsgevoel van de mensen aanzienlijk toe.' Een paradoxaal gevoel, zo blijkt. 'Nog nooit lagen de misdaadcijfers zo laag, toch was het wederzijdse wantrouwen in onze maatschappij nooit zo groot.'

Van overheidswege wordt er maar weinig ondernomen om de verontrustende trend een halt toe te roepen. Het onveiligheidsgevoel neem je niet weg door muren te bouwen, de onderliggende oorzaken moeten aangepakt worden. Gated communities zijn beschermd door een wettelijk kader. Geschillen moeten zelfs binnen de muren opgelost worden. Het zijn eigenlijk geïsoleerde privéterreinen. Naast gated communities bestaan er zelfs enkele gated cities. In Zuid-Californië wonen rijke Amerikanen in privéstadjes. Canyon

Lake, Laguna Woods, Hidden Hills, de namen ademen exclusiviteit uit. Om wettelijk te zijn hebben ze wel publieke stadhuizen en voorzieningen, maar de rest is privédomin. Hoewel je veelal diep in je geldbeurs moet tasten om van een 'gated' levensstijl te kunnen genieten, vind je tegenwoordig woongemeenschappen in verschillende prijscategorieën.

Een gated community in de VS: bezoekers van harte welkom?

Ondanks het feit dat de woonvorm aan een serieuze opmars bezig is, gelooft niet iedereen dat het ooit de wooncultuur van de toekomst wordt. Allan Scott is hoogleraar urban development aan de University of California in Los Angeles. 'Gated communities zijn een snel groeiend fenomeen in de VS. Toch geloof ik niet dat ze een toekomst hebben. Gedeeltelijk omdat het bouwen van dergelijke gemeenschappen een zeer ondemocratisch gebruik van stedelijke ruimte inhoudt', zegt hij. 'Grenzen en muren verhinderen een stad een sociale gemeenschap te vormen.' Ziet hij ook voordelen in de woonvorm? 'Nee, eigenlijk niet. Gated communities verdelen een maatschappij en zijn een bedreiging voor democratische principes. Je zegt eigenlijk tegen mensen dat ze jouw ruimte niet mogen betreden terwijl het omgekeerde wel mag. Bovendien gaan ze in tegen gezelligheid, kameraadschap en sociale solidariteit.' Toch ziet het er naar uit dat gated communities de komende jaren de wereld verder zullen inpalmen.

Omheind wonen verleidt ook ons land

De laatste jaren schieten woonparken in België in hoog tempo uit de grond. Veel mensen laten zich verleiden door de meestal luxueuze appartementen en huizen. Niet iedereen is gelukkig met die trend. 'Het is vechten tegen de bierkaai'.

Het Bokrijckpark in Genk is waarschijnlijk de meest beruchte gated community in Vlaanderen. Sinds dit jaar worden de eerste appartementen in het luxecomplex bewoond. Op een oppervlakte van meer dan twee hectare genieten rijke eigenaars van een verwarmd zwembad met sauna en een fitnesscentrum in een rustige en groene omgeving. Een hekwerk van twee meter hoog omarmt het lapje luxe. Bouwheer Patrick Heylen vindt dat de vergelijking met gated communities in de Verenigde Staten niet opgaat. Het is een etiket dat aannemers liever niet op hun projecten geplakt krijgen. De Belgische woonparken nemen voorlopig inderdaad nog niet dezelfde proporties aan als elders in de wereld. Toch wordt ook bij ons in extra beveiliging geïnvesteerd. Inbraakwerende poorten en vensters, een conciërge en camera's zijn in Bokrijckpark een feit. 'Maar de belangrijkste beveiliging is de sociale controle', zegt Heylen.

De square du bois: een lapje omheinde luxe in hartje Brussel.

muisklikken op het internet leren dat je voor een appartement in deze exclusieve wijk maar liefst 2 miljoen euro moet neertellen. Illustere burens hebben er een prijs. Eerder woonden EU-commissievoorzitter Jacques Delors en NAVO-topluis achter de omheining. Vandaag is oud-burgemeester van Brussel François-Xavier de Donnea er thuis.

Toen vorig jaar de bouw van het luxecomplex begon, lokte dat heel wat reactie uit. Bokrijckpark zou de eerste gated community van ons land worden, zo werd gezegd. Maar woonparken zijn al veel langer een realiteit. Aan het einde van de Louizalaan naast het Terkamerenbos in Brussel scheidt een hek de in de volksmond geheten 'square des millionnaires' van de openbare weg. De gebouwen

dateren van 1920. Enkele

'Eigenlijk bestonden woonparken al in de middeleeuwen, kijk maar naar de kloosters', zegt professor Georges Allaert van de Universiteit Gent. Hij ziet het wel stilaan een hype worden. 'Sinds 2001 is het fenomeen duidelijk aan het groeien'. Allaert ziet twee verklaringen voor de trend: 'Na de aanslagen in New York nam het onveiligheidsgevoel

bij de mensen enorm toe. Maar we zien de laatste jaren ook een terugkeer van de middenklasse naar de stad. De rijkere burger wil daar opnieuw een dorpsgevoel creëren en gaat dan achter hekken wonen.'

Officiële cijfers bestaan er voorlopig niet over woonparken in Vlaanderen. Dat is een probleem, vindt Allaert: 'Je vraagt een bouwvergunning aan voor een terrein en een gebouw, pas achteraf wordt een hek geplaatst. Op die manier ontsnapt de woonvorm volledig aan de controle van de overheid. Het is vechten tegen de bierkaai.' Woonparken zijn in ons land nog maar amper in kaart gebracht. Op die manier wordt onderzoek naar de oorzaken en gevolgen zo goed als onmogelijk. Allaert vindt de ontwikkeling alleszins verontrustend. 'Woonparken gaan in tegen diversiteit. Op die manier verdwijnt de stad met een agora waar mensen elkaar kunnen ontmoeten.'

Bibliografie

1. Dossier globalisering en muren

Internet en online archieven

Central Intelligence Agency (CIA). *CIA World Factbook*. www.cia.gov

Regering van Israël. *The security fence project*. www.seamzone.mod.gov.il.

SNOW, J.L. "Security Fences Around the World". Foundation for defence of democracies. 23 februari 2004. www.defenddemocracy.org

"Stappenplan maakt pas op de plaats". *De Standaard* 3 juni 2003. www.standaard.be.

"Mustafa, the Swimming Fridge Smuggler, and His Macabre Pact". *The Telegraph* 19 oktober 2003. www.telegraph.co.uk.

"Thailand wil muur op grens met Maleisië". *Haagsche Courant* 20 februari 2004. www.haagschecourant.nl

"De grens van de ongelijkheid". *De Standaard* 21 oktober 2005. www.standaard.be.

"Hek rond Melilla bestormd, illegalen op Lampedusa". *De Standaard* 3 oktober 2006. www.standaard.be.

"India bouwt 's werelds langste grenshek". *De Standaard* 5 januari 2007. www.standaard.be.

"VS bouwen muur rond soennitische wijk in Bagdad". *De Standaard* 21 april 2007. www.standaard.be.

"Around globe, walls spring up to divide neighbors". *Reuters* 30 april 2007. www.reuters.com.

Interviews

Johan Leman, 21 mei 2007

Luc Reyckler, 22 mei 2007

Bart Kerremans, 23 mei 2007

Carmen Bueno Castellanos, 4 juni 2007

Susan Froetschel, 4 juni 2007

Jan Aart Scholte, 5 juni 2007

Edmundo Hernández-Vela, 5 juni 2007

Ileana Cid Capetillo, 6 juni 2007

Rafael Velazquez, 6 juni 2007

2. Dossier Cyprus

Literatuur

KASOULIDES, I. 1999. *Cyprus and its accession to the European Union*. Bonn: ZEI.

STEPHEN, M. 2001. *The Cyprus question: a concise guide to the history, politics, and law of the Cyprus question*. London: Northgate.

THEOPHANOUS, A. 2004. *The Cyprus question and the EU: the challenge and the promise*. Nicosia: Intercollege press.

WALLACE, W. 2002. *Reconciliation in Cyprus: the window of opportunity*. San Domenico: European university institute.

Online archieven

“Cypriots split over UN plan”. *Kathimerini* 9 april 2004. www.ekathimerini.com.

“Verdeeld Cyprus in EU”. *De Standaard* 26 april 2004. www.standaard.be.

“Chronologie kwestie Cyprus”. *De Standaard* 18 december 2004. www.standaard.be.

“Annan-plan Cyprus had zware gebreken”. *De Standaard* 13 oktober 2005. www.standaard.be.

“Het verleden van Cyprus weegt zwaar”. *De Standaard* 11 december 2006. www.standaard.be.

“‘Berlijnse Muur’ op Cyprus brokkelt verder af”. *De Standaard*. 10 maart 2007. www.standaard.be.

www.diplobel.be

www.unficyp.org

www.hri.org/docs/annan/

Interviews

Harris Georgiades, 18 april 2007

Joseph Joseph, 19 april 2007
Georghios Colocassides, 19 april 2007
Maria Hadjipavlou, 20 april 2007
George Vassiliou, 20 april 2007

3. Dossier gated communities

Literatuur

AALBERS, M. 2005. "Gated communities. Opvattingen en misvattingen". *Geografie* 7: 36-39.

BLAKELY, E.J. – SNYDER, M.G. 1997. *Fortress America. Gated communities in the United States*. Washington DC.

LOW, S. 2004. *Behind the gates. Life, security, and the pursuit of happiness in fortress America*. New York.

ROITMAN, S. 2005. "Who Segregates Whom? The Analysis of a Gated Community in Mendoza, Argentina". *Housing Studies* 20 (2): 303 – 321.

Internet en online archieven

LOOPMANS, M. "Het einde van de stad?" *Oikos* 20 september 2006. www.oikos.be.

"Gated communities more popular, and not just for the rich". *USA Today* 15 december 2002. www.usatoday.com.

"Het condominium van Bokrijk is eerste 'gated community' in Vlaanderen". *De Morgen* 3 april 2006. www.demorgen.be.

www.eurobru.com

immo.spotter.be

Interviews

Patrick Heylen, 7 juni 2007
Georges Allaert, 8 juni 2007
René Bruggeman, 8 juni 2007
Rouba Al-Fattal, 15 mei 2007
Ana Lucía Salas, 18 mei 2007
A.J. Scott, 17 mei 2007
Setha Low, 21 mei 2007